

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR

A CSERKÉSZET ELTERJEDÉSE MAGYARORSZÁGON

SZAKDOLGOZAT
FÖLDTUDOMÁNYI ALAPSZAK

Készítette:

Gertheis Anna

térképész és geoinformatikus szakirányú hallgató

Témavezető:

Dr. Gercsák Gábor

egyetemi docens

ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

Budapest, 2013

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	4
1.1. A témaválasztás indoklása	4
1.2. A dolgozat célja	5
2. CSERKÉSZET A VILÁGBAN	6
2.1. A cserkészmozgalom	6
2.2. Egyetemes cserkészttörténelem és a cserkésztalálkozók	8
3. MAGYAR CSERKÉSZET.....	15
3.1. Magyar cserkészttörténelem.....	15
3.2. Magyar cserkész jelen	22
4. A MOZGALOM ELTERJEDTSÉGÉNEK ÁBRÁZOLÁSA	23
4.1. A tematikus térképek	23
4.2. A térképek készítésének lépései	23
4.2.1. Tervezés és források.....	23
4.2.2. Alaptérkép.....	26
4.2.2.1. Járási alaptérkép.....	26
4.2.2.2. Budapest kerületei.....	29
4.2.3. Tematikus tartalom	30
4.2.3.1. Magyarország cserkészei járásonként.....	30
4.2.3.2. Budapest cserkészei.....	34
4.2.3.3. 10 000 lakosra jutó cserkészek száma	35

5. ÖSSZEFOGLALÁS.....	38
6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	39
7. HIVATKOZÁSOK	40
8. MELLÉKLETEK.....	42

1. Bevezetés

1.1.A témaválasztás indoklása

2012-ben ünnepelte 100 éves fennállását a Magyar Cserkészszövetség. Ezen örömteli hírt megannyi országos, és kerületi cserkészrendezvény hirdeti lelkesen. Idén, 2013-ban Nemzeti Nagytábort szerveznek a cserkészek Ócsa közelébe, melyre 4000 főt várnak. Különösen aktuális tehát bemutatni, kik a cserkészek, mi a cserkészet; térképekkel ábrázolni, hogy hol és mennyien vannak.

A cserkészmozgalom több ezer főt számlál Magyarországon. Iskolákban, egyházi intézmények hirdetőtábláin, nehéz helyzetű gyerekekkel táborozva toboroznak, egy életmodellt, közösséget ígérnek. Én magam általános iskola harmadik osztályában kezdtem bele ebbe a kalandba, ami mindmáig kísér. Rengeteg élményt, elméleti és főként gyakorlati tudást kaptam. Cserkészként foglalkoztam először komolyabban a térképpel, mint a tájékozódás eszközével. Itt tanultam meg később a tájoló, a GPS eszköz és a természet adta tájékozódó eszközök ismeretét és használatát. Jóformán cserkész mivoltom adta az ihletet ahhoz is, hogy térképész legyek.

Ez a szakdolgozat pedig azt hiszem, jó lehetőséget ad arra, hogy mint térképész viszonzom a cserkészet felé a megszerzett tapasztalatokat. Érdekes külső szemlélő szemével pusztán statisztikai adatok alapján, objektíven bemutatni azt a közösséget, amelyben dolgozom. A szóba jövő lehetőségek közül a magyarországi cserkészek területi eloszlásának ábrázolását választottam, mai állapotot bemutatva. Számos kérdés merül fel ezen a téren, amikre érdemes lehet megismerni a választ. Mennyire fedi le az ország egész területét a mozgalom? Milyen gócpontok vannak, ha vannak egyáltalán? Mennyire hangsúlyos Budapest? Milyen különbségek vannak a kerületek között?

Amikor felvettem a kapcsolatot a Magyar Cserkészszövetséggel, hogy adatokat, forrásokat kérjek a munkához, nagy örömmel fogadtak. Kiderült, számukra is igen jól jönnének az elkészítendő térképek, ez is új motivációt ad ehhez a feladathoz.

1.2.A dolgozat célja

A cserkészzet témáját térképészeti eszközökkel dolgozom fel és mutatom be e dolgozat keretében. Így annak térbeli elterjedését szeretném vizsgálni és legfőképpen ábrázolni a rendelkezésemre álló adatok alapján.

A cserkészzet világszintű mozgalom. Ennek teljes körű bemutatása túllépne e dolgozat keretein, de fontos látni országunk helyzetét a világban. A dolgozat címéből következően elsősorban tehát a magyarországi viszonylatokat helyezem előtérbe. A források és háttéranyagok gyűjtése közben ugyanakkor kezembe kerültek világtalálkozók helyszínrajzai. Ezeket külön elemezni külön téma lehetne, így nem is célom. Érintőlegesen mutatom be őket, így szeretném térképész szemnek is érdekessé tenni a cserkészzet történetét, mindemellett kifejezni velük hazai cserkészetünk helyét a világban.

A dolgozat célja bemutatni a cserkészzet múltját és jelenét. Mind történetét, mind térbeli elhelyezkedését, ez utóbbit Magyarországra nézve. A szakdolgozat keretében elkészítettem egy, a mai Magyarország cserkészzetét bemutató járási szintű térképet, elsősorban a Magyar Cserkészszövetség kérésére, amelyen a magyarországi cserkészek száma kerül ábrázolásra.

Mindemellett a cserkészzetet szeretném elhelyezni a magyar társadalomban, mind a dolgozat szöveges részében, mind a térképészeti eszközeinek segítségével. Ennek okán létrehoztam egy olyan térképet is, amely a népességhez viszonyítva mutatja be a cserkészek számát a csapatok tevékenységi helye alapján. Az abszolút számadatokat tartalmazó térkép mellé tehát összehasonlításképpen készült ez utóbbi is, szintén járási szintre lebontva.

2. Cserkészzet a világban

2.1. A cserkészmozgalom

A cserkészzetet a World Organization of the Scout Movement (WOSM), azaz a Cserkészmozgalom Világszövetsége a következőképpen határozza meg: „A cserkészzet önkéntes és politikamentes vallásos ifjúsági nevelőmozgalom, mely mindenki előtt nyitott, származás, faji vagy vallási megkülönböztetés nélkül. A mozgalom célját, elveit és módszereit az alapító lord Robert Baden-Powell határozta meg.” (WOSM Fundamental Principles, 1989) A cserkészzet fogalma, célja és elvi alapjai a Magyar Cserkészszövetség hatályos, 2013-ban elfogadott alapszabálya alapján:

„3. § A cserkészzet vallásos alapokon nyugvó, önkéntes, nem politikai ifjúságnevelő mozgalom, amely nemre, származásra, bőrszínre vagy vallásra való tekintet nélkül nyitott mindenki számára, összhangban az alapító Lord Baden-Powell által megfogalmazott alábbi célokkal, elvekkel és módszerrel.

4. § A cserkészzet küldetése, hogy a cserkészfogadalmon és a cserkésztvényen alapuló értékrend révén hozzájáruljon a fiatalok neveléséhez, ezáltal segítsen egy olyan jobb világ építésében, ahol az ember, mint egyén, kiteljesíti önmagát, és építő szerepet játszik a társadalomban.

5. § (1) A cserkészzet célja a fiatalok lelki, szellemi és fizikai adottságainak, valamint szociális érzékének kifejlesztése. Elő kívánja segíteni, hogy a fiatalok jellemes egyéniségként értékes és hasznos tagjai legyenek a helyi közösségnek, a nemzetnek és az emberiségnek; emberebb emberré és magyarabb magyarrá váljanak. Ezt a következőkkel éri el:

(2) Testi, szellemi, lelki, társas, érzelmi és jellemfejlődésük során bevonja a fiatalokat egy informális nevelési folyamatba.

(3) Sajátos módszert használ, amelynek célja a nevelés és önnevelés útján a magabiztos, támogató, felelős és elkötelezett személylé formálása.

(4) Segíti, hogy a fiatalok a cserkészfogadalomban és a cserkésztvényben kifejezett lelki, társadalmi és személyes elvek alapján értékrendet alakítsanak ki.”

Alapelve az Isten, mások és önmagunk iránti kötelezettségekre épül. Kötelesség Isten iránt a cserkész Istenbe vetett hitéből fakadó lelkeség megélése, azaz saját vallásának gyakorlása. Mások, vagyis hazája és embertársai iránti kötelessége, hogy teljesíti állampolgári kötelességeit, a békét szolgálja, tevékenyen vesz részt a társadalom életében, tiszteletben tartva az emberi méltóságot és a természetet sérthetlenségét. Mindezek mellett saját fejlődéséért és tetteiért felelős. Ezeket az alapokat egyszerűen, mindenki számára érthetően a cserkészfogadalom szövege és a tíz cserkésztörvény fogalmazza meg, ami szintén a hatályos alapszabályban található meg:

„9. § (1) A cserkészfogadalom: „Én, ... (teljes név) fogadom, hogy híven teljesítem kötelességeimet, melyekkel Istennek, hazámnak és embertársaimnak tartozom. Minden lehető megteszem, hogy másokon segítek. Ismerem a cserkésztörvényt, és mindenkor megtartom.”

„10. § A cserkésztörvény:

- 1. A cserkész egyenes lelkű, és feltétlenül igazat mond.*
- 2. A cserkész híven teljesíti kötelességeit, melyekkel Istennek, hazájának és embertársainak tartozik.*
- 3. A cserkész ahol tud, segít.*
- 4. A cserkész minden cserkészt testvérének tekint.*
- 5. A cserkész másokkal szemben gyengéd, magával szemben szigorú.*
- 6. A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz és kíméli a növényeket.*
- 7. A cserkész feljebbvalóinak jó lélekkel és készségesen engedelmeskedik.*
- 8. A cserkész vidám és meggondolt.*
- 9. A cserkész takarékos.*
- 10. A cserkész testben és lélekben tiszta. „*

A WOSM, ami a cserkészszövetségeket gyűjti össze a világ minden tájáról, országoként csak egy nemzeti szervet vesz fel tagjai közé. Magyarországot 1992 óta képviseli a Magyar Cserkészsövetség. A WOSM az ENSZ tanácsadó tagja.

Cserkészek a világon ma nagyjából 38 millióan, több mint 200 országban tevékenykednek ifjúságnevelő munkájukban. Ebből a WOSM körülbelül 28 millió fős,

a World Association of Girl Guides and Girl Scouts (WAGGGS) 10 millió fős tagsággal rendelkezik. Így a világon a cserkészlet a legnagyobb gyermek- és ifjúsági mozgalom. Közös céljuk segíteni a gyermekeket és fiatalokat abban, hogy érett hasznos állampolgárokká, aktív és elkötelezett felnőttekké válhassanak.

A cserkészlet világszerte ismert jellegzetessége az országoként, és/vagy korosztályonként esetleg változó egyenruha (ing, cserkésznyakkendő), egységes jelvénye a cserkészliliom (1. ábra), jelszava a „Légy Résen!” (*Be Prepared!*). Az egyenruha testvériségre vezet, hiszen ha mindenütt használják, elrejtí az osztályok és országok szerinti különbséget.

1. ábra: A WOSM jelvénye, belül a cserkészliliom

A cserkészjelvény a világ egyik legismertebb szimbóluma, hiszen a mozgalom megalapítása óta mintegy 250 millió ember viselte. Maga Baden-Powell a cserkészlet atya így fogalmaz erről: „*Jelvényünket az északi pontról mintáztuk meg, amely a térkép északi irányú tájolására szolgál.*” Felesége, Olave szavaival: „*Megmutatja a helyes utat, merre menjünk.*” (Ormay, 2006) A jelvény alapformáját évszázadokkal azelőtt is használták már, mielőtt az Észak jele lett volna az iránytűn. Egyes vélemények szerint európai hajózási segédeszközként Marco Polo hozta haza Kínából. A Brit Enciklopédia szerint pedig a szélrózsából származik, ami sokkal régebbi a mágneses iránytűknél. Az északi szelet mutató irány T betűjét egészítették ki nyílhegy ábrázolással. A szimbólum, ahogy ma a hajóknak az utat mutatja, a cserkészeknek a szolgálatát és testvériségét.

2.2. Egyetemes cserkészttörténelem és a cserkésztalálkozók

A szervezetet alapító Robert Baden-Powell ifjúkorában is kalandszerető természet volt. A korán elsajátított felderítő tudása későbbi katonai pályafutása során igen hasznosnak bizonyult. A cserkészlet, mint a cserkésző fiúk mozgalma az ő katonai munkásságában szerzett élményeiből és tapasztalataiból születhetett meg.

A brit katonatiszt először Indiában majd Dél-Afrikában és más helyeken teljesített szolgálatot, jellemzően kém és felderítő feladatokat látott el. Indiai állomásozása során sokat gyakorolta a földérítést és térképészetet, azaz a cserkészést, sikerei kapcsán hamar kiképző lett. Képzési módszere szokatlan volt, kis csoportokat alakított, melyeket egy vezető irányított. Jutalmazta a jó munkát végzőket. Ez a módszer a későbbi cserkész módszer alapjaihoz hasonlított. Később egyre csiszolta módszerét, saját századának sajátos kiképzést szervezett cserkészésből, táborozásból. Nemcsak a fizikai erőnlét játszott ugyanakkor kulcsszerepet, hanem jellem és az ügyesség fejlesztése is hangsúlyt kapott. Ennek oka, hogy a polgári iskolákból szolgálatba kerülő fiúkból hiányolta ezeket az erényeket. Tapasztalatait alapként felhasználva fiatal brit fiúkat vetett be Dél-Afrikában Mafeking város védelme során. Élményeiről saját szavaival így fogalmaz: *„Ez a tapasztalat arra tanított, hogy ha a fiúk kiképzése alkalmazkodik természetükhöz, igen gyorsan tanulnak, továbbá, hogy a fiúk – feltéve, hogy megbízást kapnak – lényegesen nagyobb feladatokat képesek elvégezni, mint azt az ember gondolná.”* (Gergely, 1989)

A cserkészmozgalom alapötleteit tehát az adta, hogy a hírvitellel, sebesültek ápolásával, élelmiszerellátás megoldásával és egyéb alapvető háttérfeladatokkal megbízott fiatalok ügyessége és találékonysága nagy benyomást tett rá. A fiúkat kis csoportokba, őrsökbe szervezte, így tudta még hatékonyabbá tenni a munkát. A cserkészlet alapegysége ma is a 6-8 főből álló őrs.

A háború után tapasztalatai alapján alapította meg a cserkész mozgalmat, miután felkérték, hogy dolgozzon ki egy tervet a fiatal fiúk jó állampolgárrá nevelése érdekében. A legfőbb cserkésztszist szerint az angol világbirodalom jövője a felnövekvő fiatal generáción múlik, akiknek képességeit ezért folyamatosan fejleszteni kell, mert csak így válhatnak az Egyesült Királyság jó és megbízható polgáraivá. 1907-ben változatos családi és anyagi helyzetű fiúkkal kísérleti jellegű tábort szervezett, összesen huszonnégy résztvevővel. A fiatal gyerekeknek tetszett az ezredes által mutatott életforma, megkedvelték a természet adta lehetőségeket. 1908-ban kiadta az eredetileg katonáknak szánt, megfigyelésről és erdei életről szóló könyvének (*Aids to Scouting*) ifjúság számára átdolgozott kiadását *Scouting for Boys (Cserkészlet fiúknak)* címmel. A könyv hamar, nagy népszerűségegre tett szert. Gyors sikerek koronázták tevékenységét, hiszen írását eredetileg csak segédanyagként szánta már létező szervezetek számára, mégis egy új és mára már világszerte elterjedt mozgalmat hívott vele életre.

BiPi – ahogy a cserkészek nevezik Baden-Powellt – fontosnak tartotta az új lendületet fenntartani, sok munkát fektetett a korai szervezetbe, így például egy központot hozott létre, innen válaszolt a rengeteg levélre, kérdésre. 1910-től az is megadatott neki, hogy VII. Edward tanácsára nyugalomba vonulhatott 53 éves korában, hogy élete további részét a cserkészlet szolgálatára áldozhassa. A király meglátása szerint ugyanis így még eredményesebb munkát tud végezni hazája iránt, mint katonaként. Minden energiáját tehát a cserkészetre fordította, utazott, buzdította cserkészeit és másokat is, hogy vegyenek részt ebben a fejlődésben. Magyarországon is járt kétszer, először 1928-ban a Parádi Cserkészlány Világkonferencia alkalmából, másodszer a Gödöllői Világdzsembori idején 1933-ban. A cserkészlet óriási népszerűségnek örvendett. Ekkortájt 107 ezer cserkészt tartottak számon csak Nagy Britanniában, eközben Európában, az Egyesült Államokban és a világ minden táján sorra alakultak a cserkészszövetségek. (Baden-Powell, 2004)

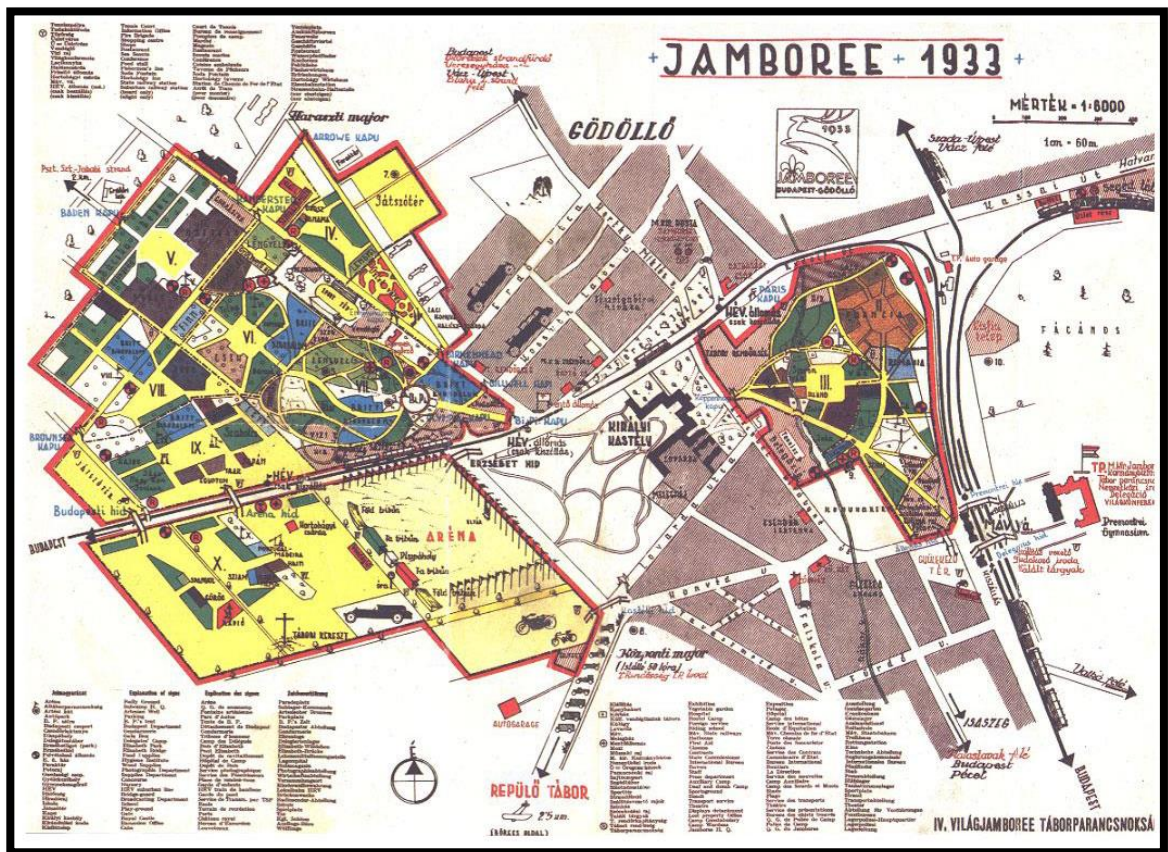
Felesége, Olave segítette őt munkájában, külön mozgalmat indítottak cserkészlányok számára, akiket „*girl guide*”-nak neveztek. Saját könyvet írt nekik a cserkészetről *Lánycserkészlet (Girl Guiding)* címmel, valamint felesége a vezetőknek szóló útmutatást adta ki (*Training Girls as Guides*). Olave lett később a lánycserkészlet első embere 1930-tól. Közös születésnapjuk, február 22-e a *Thinking Day*, a cserkészek nem hivatalos ünnepnapja.

Az első világdzsembori (*jamboree*), azaz nemzetközi cserkész világtalálkozó 1920-ban volt Londonban. Összesen 8000 cserkész vett részt 34 országból. (Ballenegger – Koltai–Turányi, 1999) A világdzsemborik, akárcsak az Olimpiai játékok négyévente kerülnek innentől megrendezésre, néhány kivétellel. Ezen a találkozón az első világháború vesztes hatalmai, köztük hazánk sem vehetett részt az angol politika miatt. Itt BiPi-t a világ főcserkészeinek választották (*World Chief Scout*). A második dzsemborira négy évvel később 1924-ben Dániában került sor. A walesi herceg itt tudatta, hogy a király főnemesi rangot adományozott BiPi-nek. Címe innentől Lord Baden-Powel of Gilwell, arról a nemzetközi vezetőképző központról, amelyet London mellett hozott létre a Gilwell-parkban. Ezt a területet egy angol cserkésztest adományozta a cserkészletnek a vezetőképzés megvalósítási helyéül. A vezetőképzési tapasztalatok alapján adta ki BiPi *A cserkészvezető (Aids to Scoutmastership)* című könyvét.

A cserkészlet különböző korosztályokhoz és területeket hódított meg. A kislányoktól (*cub scouts*) a lányok minden korosztályán át (*brownies - rangers*) a felnőttekig

(*roverek*) széles körben elterjedt életforma lett. BiPi bátyja a tengeri cserkészlet alapjait szedte össze. Létrejön a mozgássérültek cserkészete. Mire az első cserkészek felnőtté kezdek válni, BiPi megadta nekik az útírányt a rovercserkészlet kereteiben, erről szóló könyve *A boldogulás ösvényein (Rovering to Success)*. A lánymozgalom tagjai az 1928-ban a magyarországi parádon tartott konferencián hívták életre nemzetközi szövetségüket, a World Association of Girl Guides and Girl Scouts-t (WAGGGS).

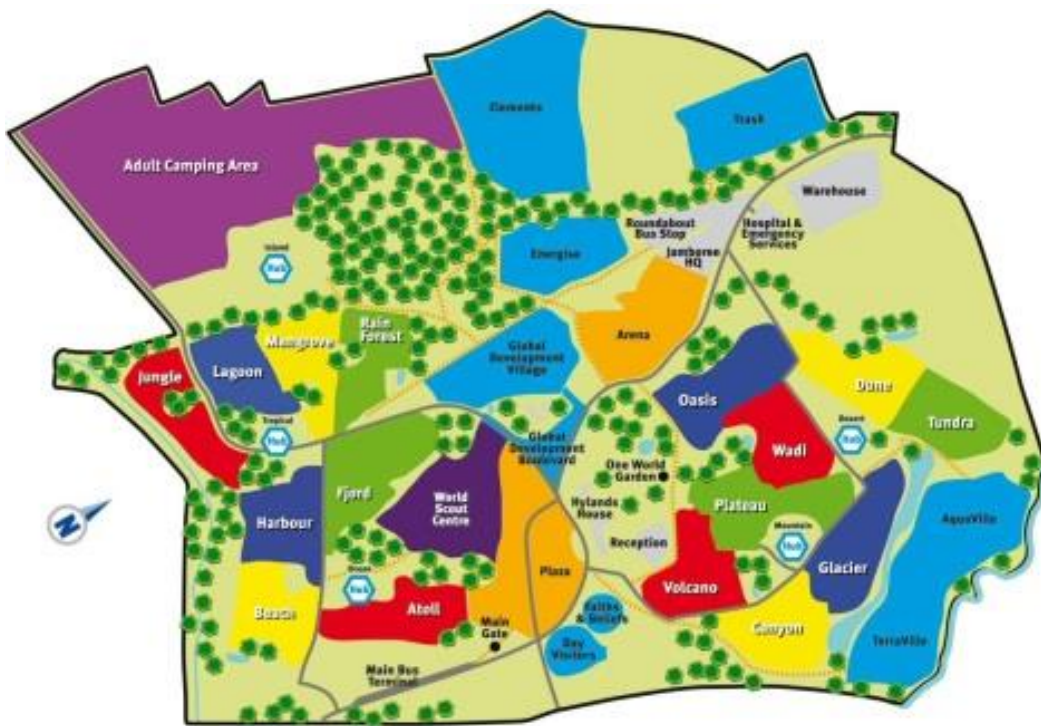
1929-ben ismét Anglia adott otthont a harmadik világdzseborinak, a helyszín ezúttal Birkenhead volt. Itt 69 ország nagyjából 50 ezer cserkésze vett részt, továbbá 320 ezer látogató érkezett. (Ballenegger – Koltai–Turányi, 1999) Nekünk, magyaroknak viszont talán a legfontosabb a következő, azaz az 1933-as Gödöllői dzsebori, amit a magyar cserkészek szerveztek meg. 54 ország közel 26 ezer cserkésszel képviseltette magát. (Ormay, 2005) Itt vettek először részt légicserkészek. A dzsebori mindenütt megjelenő jelképe a „csodaszarvas” lett, amely a mind a mai napig Gödöllőt idézi a világtalálkozókon. „Úgy tekintetek a Csodaszarvasra, mint a cserkészlet szellemére, ami fölfele és előrefele tör, mindig előre és fölfele vezet titeket, hogy ugorjatok meg újabb akadályokat és nézzetek szembe új kalandokkal. [...] Kövessétek a Csodaszarvast!” (Ballenegger – Koltai–Turányi, 1999)

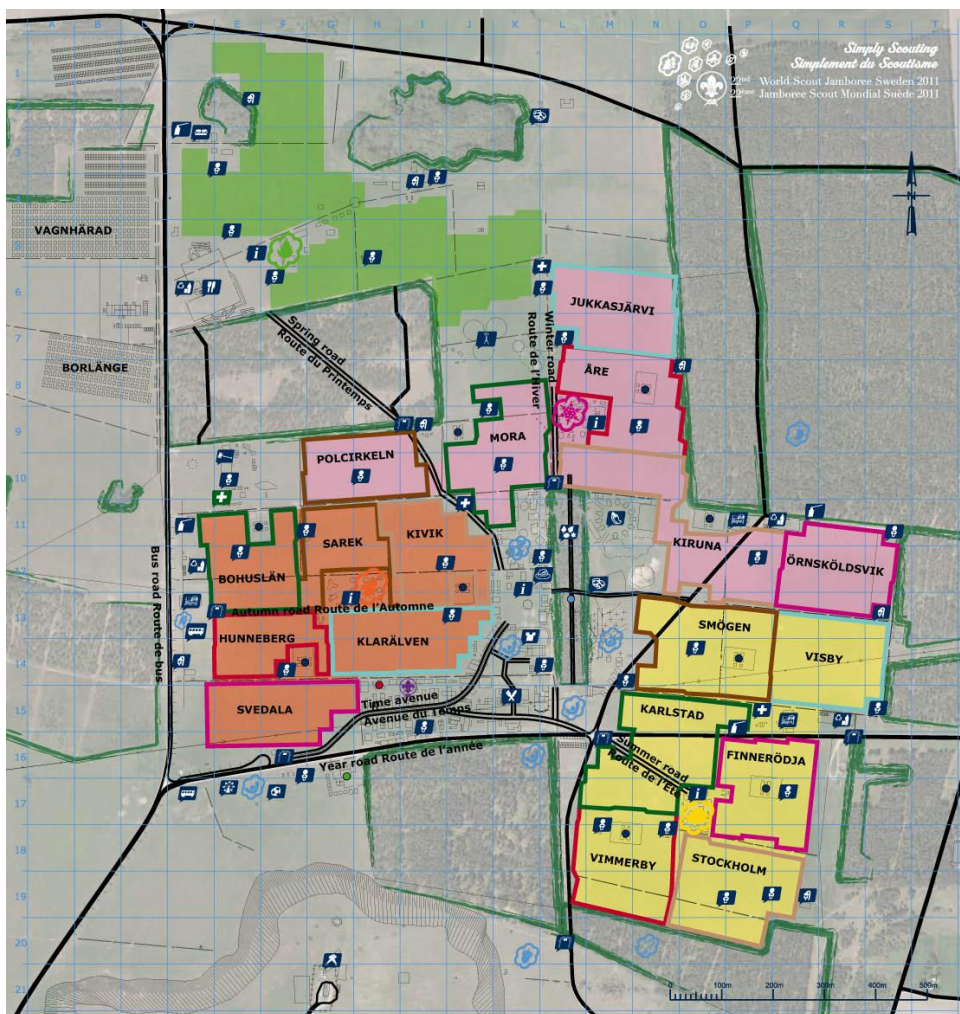
2. ábra: A IV. dzsembori helyszínrajza, 1933

Baden-Powell 1938-ban megromlott egészségi állapota miatt Afrikába, Kenyába tért vissza. Itt érte a halál 1941. január 8-án. Ekkor 3,4 millió cserkészt tartottak számon a világon. (Baden-Powell, 2004) Felesége még 1977-ig folytatta művét.

A négyévente megrendezett világtalálkozó minden alkalommal több tízezer cserkészt vonzott. A második világháború miatt 1937 és '47 között nem volt dzsembori. 1955-ben a kanadai volt az első nem európai rendezésű világtalálkozó. 1988-ban rendeztek először dzsemborit a déli féltekén, Ausztrália volt a házigazda. A XXI. jubileumi világtalálkozó száz év után 2007-ben ismét Londonban került megrendezésre. Itt 28 ezer résztvevő és 12 ezer felnőtt vezető vett részt, több mint 150 országból. (WOSM, 2008)

3. ábra: A XXI. centenáriumi dzsembori helyszínrajza, 2007

4. ábra: A XXII. dzsembori helyszínrajza, 2011

A találkozó mottója: „Egy világ, egy fogadalom”. Ekkor ünnepelte a mozgalom fennállásának 100. évfordulóját.

A legutóbbi, 2011-es nemzetközi dzsembori Kristianstad környékén, Svédországban volt, több mint 40 ezer cserkész érkezett 146 országból.

Az ábrák három dzsembori helyszínét mutatják be. Céljuk egy és ugyanaz: a táborozóknak segíteni a tájékozódásban, külső szemlélő számára pedig a tábor bemutatása. Mindhárom helyzethűségét tekintve alapvetően alaprajzhoz hasonló ábrázolás. A megvalósítás mégsem azonos.

A legkorábbi, 1933-as gödöllői helyszínrajz kézzel készült, megírása magyar nyelvű, de található rajta idegen nyelvű fordítás minden megíráshoz (2. ábra). Sokban hasonlít a mai turisztikai célú térképszerű ábrázolásokhoz, például ahogyan kiemeli a fontosabb helyeket, így például az „aréna” tribünjeit és zászlóit, a „sport tér” lelátóit vagy a hidakat. A 2007-es dzsembori ábrázolása a másik kettőnél jóval egyszerűbb és látványosabb (3. ábra). Kevesebb információt tartalmaz, kevesebb féle jellel és megírással. Ez a helyszínrajz már egynyelvű, az altáborok neveit nem a benne lakó nemzetiség adja, hanem különböző felszíninformák, vagy a hely szerepére utaló nevek. A könnyű olvashatóságot tovább javítja az élénk és határozott színek használata. A 2011-es svéd helyszínrajz alapjául valószínűleg egy ortofotó szolgál (4. ábra). Erre kerültek megrajzolásra az altáborok konyhák, utak, központi terek. A megírás itt többnyelvű, angol és francia valamint az altáborok nevei svéd. A területek szerepét jelekkel fejezik ki, így például az étkezőhelyet kék négyzet alapon keresztbe tett kés és villa jelöli. Az alapvető ellátó épületeket így konyhákat, boltokat a tábor közepe felé helyezték el, ezek külön kivágaton részletesen szerepelnek. A 2011-es ábrázolás, ha kevésbé látványos is valószínűleg jobban segíti a táborozókat a tájékozódásban.

A cserkészlet mind a mai napig BiPi szellemiségében igyekszik megélni mindennapjait. „... az igazi boldogságot csak a másoknak nyújtott boldogság által élhetitek el. Igyekeztek ezt a világot egy kicsit jobb állapotban magatok mögött hagyni, mint ahogy találtátok: úgy amikor eljön halálotok órája, boldogan hallhattok meg abban a tudatban, hogy nem vesztegettétek el az időtöket, megtettétek, ami tőletek telt.” (Baden-Powell, 2001)

3. Magyar cserkészzet

3.1. Magyar cserkészttörténelem

A hazai cserkészzet elindulására egy folyamatként tekinthetünk. BiPi munkája, a *Scouting for Boys* több széles látókörű tanár figyelmét is felkeltette Magyarországon. Králik László piarista tanár munkássága révén, másfél évvel a könyv megjelenése után a Vajdaságban, a nagybecskereki piarista gimnázium értesítőjében megjelent cikksorozat ismertette az érdekes mozgalmat. Itt jelent meg először a könyv magyar fordítása is, részletekben. A helyi cserkészélet itt már 1909-ben elkezdődött. (Bövíz, 2004) 1911-ben alakult meg az első magyar cserkészcsapat, a Budapesti Református Ifjúsági Egyesület szárnyai alatt 40 fiúval. Korai támogatók sok esetben tanárok, protestáns lelkészek vagy katolikus papok közül kerültek ki. Az első katolikus támogatást élvező kezdeményezés keretében a Regnum Marianum egyházközség kezdte meg cserkészmunkáját Radványi Kálmán és Izsóf Alajos vezetésével. További korai cserkészcsapatok létrehozói között szerepelt még a Piarista Gimnázium illetve az Egyetemi Katolikus Gimnázium. A hazánkban is futótűzként terjedő cserkészletben hamar különböző irányzatokat képviselő vezetők jelentek meg. A militarista, a felekezeti különbségeken alapuló, a cionista ideológiájú zsidócserkészlet vagy épp valláserkölcsöt háttérbe szorító német Pfadfinderbund (Ösvénykereső Szövetség) útmutatásain alapuló őrszemmozgalom felfogása épp úgy talált híveket és vezetőket. (Gergely, 1989)

A protestáns és katolikus csoportosulások lassú és nehézkes közeledésének, Papp Gyula, Izsóf Alajos és Sík Sándor tárgyalásainak eredményeként, 1912. december 28-án megalakult a Magyar Cserkészszövetség. Az angol cserkészlet, mint típus mellett hangsúlyozták a mozgalom magyar és krisztuskövető mivoltát. Megalkották a cserkészfogadalom és a cserkészttörvények szövegeit, amelyek innentől minden olyan magyar fiúra kötelező erejűek lettek, akik cserkészek kívántak lenni. A megalakult cserkészmozgalom és a szintén fejlődő őrszemmozgalom között 1913 júniusában került sor egyesítő közgyűlésre. Az egyesülés azt jelentette, hogy a mozgalomnak 1913 nyarától Magyarországon csak egyetlen központja volt.

A mozgalom országos hírnevet szerzett, amikor 1913-ban cserkészek 200 kilométeres tutajtúrát tettek a Vágon. Ez az esemény nagyot lendített a

cserkészmozgalom fejlődésén. A cserkészzet elsősorban a székesfővárosban, vagy több iskolával rendelkező nagyobb városokban, kis- és középpolgári családok gyermekei között vált ismertté és elérhetővé. Agrár- és iparvidékeken szinte egyáltalán nem jelent meg. A magyar cserkészek összlétszáma 1914-ben 3000 körül mozgott. (Gergely, 1989)

A cserkészmozgalom hazai fellendülését az első világháború törte derékba. A háború alatt sok cserkészvezetőt hívtak be katonai szolgálatra, így fontossá vált vezetőképzés szervezése, amely alapfeltétele új csapatok indításának. Erre a célra alakult meg a Magyar Cserkészcsapatok Háborús Bizottsága, amely összefogta a meglévő csapatokat és támogatókat próbált szerezni a cserkészzet javára. A háború után régi csapatok alakultak újjá, eközben újak is alakultak. 1919-ben a Tanácsköztársaság működése alatt ismét változások szele fújtt. A Közoktatásügyi Népbizottság munkatársa és a VII. kerületi Rottenbiller utcai polgári fiú és kereskedő inasiskola tanára, Bokor Miksa a budapesti cserkészvezetőket összehívta megbeszélésre, ahol „bejelentette, hogy a mozgalomban változások lesznek, cserkész helyett úttörő nevet fogják viselni, felszólította őket, hogy a nacionalista és vallásos megnyilvánulásokat hagyják el, a kiképzés pedig szociális szellemben történjen.” (Gergely, 1989) A cserkészcsapatok egy része törekedett ezeket az elvárásokat csak formailag teljesíteni, és folytatni a cserkész munkát.

A Tanácsköztársaság leverése után hamarosan újjáalakult a Magyar Cserkészszövetség, azok nélkül, akik részt vettek a 1918-19-es forradalmakban. Az alapszabályban kiemelték a magyar cserkészmozgalomban a nemzet szolgálatát és az Istenhez való hűséget. A cserkészzetet akkortájt maguk számára fontosnak tartották mindazok, akik a magyar ifjúság „katonai előképzését, keresztény-nemzeti nevelését előkészítették”, vagyis elsősorban a Hadügyminisztérium. A Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium is érvel a cserkészzet, mint pedagógiai és politikai eszköz szükségessége mellett. *„Klebelsberg Kunó a kor legnagyobb pedagógiai mozgalmának nevezte a cserkészzetet, mert nem hangzatos frázisokkal próbált hatni, hanem eleven példaadással nevelt.”* (Bakay, 1989) A hadsereg támogatásának nagy szerepe volt a cserkészzet országos újjáélesztésében, igyekeztek vidéken is ismertté tenni a mozgalmat. A cserkészzet mégsem bizonyult a legideálisabb megoldásnak, hiszen nem volt a Hadügyminisztériumnak alárendelve, eredete, eszméi, nemzetközisége nem egyezett a legfelső katonai vezetés törekvéseivel. Ezért hozták létre a cserkészzet mellett a leventemozgalmat, mely jobban megfelelt a katonaság céljainak.

A cserkészzet kiépítése, szemben a legelső időkkel elsősorban fölülről történt, az aktuális politikai igényeknek megfelelően, és sok tekintetben a cserkészzet eredeti célkitűzéseivel és a magyarországi mozgalom gyakorlatával ellentétbe kerülve. Mindez a szövetség központosságát erősítette. Mindeközben a régi, tapasztalt cserkészvezetők az általuk alapértékként számon tartott önálló egységekben folyó életet féltették a központosítástól. Ebben az időben nagyon változatos csapatok alakultak. A munka vidéken hasonlított leginkább az eredeti cserkész szellemiségre. Jól példázta ezt, hogy a nyugat-magyarországi vezetők önálló szövetséget alakítottak. A Nyugat-magyarországi Cserkészszövetség nem lett hosszú életű, egy évvel később beleolvadt a Magyar Cserkészszövetségbe, és a későbbiekben alkotta a III. cserkészkerületet. A magyarországi cserkészzet gazdasági támasza a Magyar Cserkészek Termelő és Értékesítő Szövetkezete volt. A mozgalom korabeli népszerűségét mutatja, hogy kezdtek kialakulni a különböző korosztályok szerinti specifikációk és szakágak. Megjelentek a kiscserkészek, apródok, és a vízicserkészek, később pedig a repülőcserkészek vagy más néven légicserkészek, sőt még cserkész fúvószenekar is alakult a 18. számú Lóczy csapat szervezésében. Ez utóbbi egyébként manapság újra beindulni látszik.

Az újjáéledt magyar cserkészzet igyekezett felvenni a kapcsolatot a külföldi cserkészzel, első sorban az angliai International Scout Bureau-val.

1921-ben a mozgalom vezetői úgy látták, hogy Horthy Miklós kormányzó fővédnöksége, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium és a Honvédelmi Minisztérium – sokszor egymásnak ellentmondó – támogatása mellett is a mozgalom további segítségére is szorul. Ezért került sor a főcserkészi intézmény megteremtésére. A cserkészvezetők felismerték, hogy amint Angliában, itthon is szükség van egy legfőbb cserkésztisztre. *„Az egyik vezető tisztségviselő szerint nincs olyan szimpatikus politikus, mint gróf Teleki Pál, egyénisége és tudományos munkássága predesztinálja erre a szerepre.”* (Gergely, 1989) Teleki nem csak politikus, hanem földrajztudós is volt. Az első világháború előtt a világ számos táján járt földrajzi expedíciók során. Térképészetileg jelentős munkája a revíziós törekvéseket alátámasztó munkája a Vörös térkép, amin a Kárpát-medence etnikai viszonyait mutatta be. Teleki cserkész tisztsége hasonlított Baden-Powell világ pozíciójához, szívvel-lélekkel vállalta ezt a reá bízott feladatot. A főcserkészi intézmény azért volt fontos, mert a kinevezést közvetlenül az államfő adta élethosszig, vagy legalábbis igen hosszú időre, így függetlenedhetett a szervezeteken belüli gyakori érdekellentétektől, hatalmi harcoktól. A cserkészmunka

folytonosságát így biztosították. *„A főcserkész, már mint magában is nagysúlyú egyén, a legfelsőbb kinevezés adta nimbuszal, a tekintély elvét képviseli a cserkészársadalomban, és a magyar cserkészmozgalmat itthon és külföldön a leghathatósabban képviselheti.”* (Gergely, 1989) Sajnos Teleki a megrendült egészségi állapota miatt nem sokáig viselhette a főcserkész tiszteletét, ezért a betegeskedő miniszter hamarosan 1923 márciusában a felmentését kérte Horthytól. A Minisztertanács javaslatára azonban a nemzetközileg is széles körökben megbecsült Teleki Pál „tiszteletbeli főcserkészzé” nevezték ki, míg a valós, adminisztratív tevékenységgel együtt járó főcserkész pozíciót Khuen-Hédervári Károly kapta.

A mozgalom vezetői törekedtek rá, hogy a cserkészlet ne kerüljön szoros kapcsolatba a napi politikával. Ravasz Árpád, majd Sík Sándor után Witz Béla, Teleki gyóntatópapja lett a Magyar Cserkészszövetség elnöke. A mozgalom dinamikus kiteljesedése az ő elnökségüket fémjelzi. A létszám ekkor már húszezer körül mozgott, és a magyar cserkészek jelentős eredményeket értek el a nemzetközi nagytáborok versenyein. A tiszteletbeli főcserkész gondolatai tükrözik a magyar mozgalom lényegét: *„a magyar cserkészlet nem csak diákot boldogít, nemcsak a meglevő embert akarja hasznosabbá tenni [...] meg akarja teremteni az emberségében és magyarságában újjászületett új magyart, hogy azután evvel felépítse azt a már tisztultabb magyar társadalmat. A magyar cserkészlet a legmélyén nem pedagógiai, hanem speciális mozgalom. A nevelés fontos, a végcél viszont a társadalmi gondolat.”* (Sík, 1922)

A magyar cserkészlet hazai törekvésein kívül külföldi kapcsolatait is gondosan ápolta már 1920 óta. 1924- ben lehetősé adódott, hogy magyar kontingens vegyen részt a II. világdzsemborin, ami Koppenhága mellett került megrendezésre. A dzsembori egy cserkészvilágbajnokság gondolatára épült fel, amire minden ország 48 főből álló hat örsös csapattal nevezhetett. Versenyszámok voltak a teljesség igénye nélkül: táborozási verseny, tábortúzi szórakoztatás, megfigyelés, elsősegélynyújtás, kenu verseny. (Bodnár, 1989) Végeredményül a magyar cserkészek három első, három második dobogós helyezést értek el. Összesítve az Egyesült Államok és Nagy Britannia után a harmadik helyezést sikerült megszerezni. Ez óriási elismerés volt. *„A Jamboree-csapat reprezentatív csapat volt: a magyar nemzet kivonata, képviselője. Amit produkált, azt a magyar nemzet produkálta. Az a néhány négyszögölnyi terület az ermelundi tisztáson, amelyet cserkészeink táborverésre kaptak, - az ezeréves Magyarországot jelentette.”* – írta Sík Sándor. (Bodnár, 1989)

A húszas évek végétől megalakultak a cserkészmozgalmat segítő háttérintézmények, mint a vezetőképésnek állandó helyet biztosító Hárshgyi Cserkészpark, a központi irodákat magába foglaló Cserkészház (Bp., Nagy Sándor u. 6.), a Cserkészbolt Szövetkezet és a Duna menti Újpesti Központi Vízitelep.

Az 1926-os Nemzeti Nagytábor újabb lendületet és legfőképpen ismertséget adott a cserkészzetnek. Ehhez hozzájárult Horthy Miklós pártfogása, valamint Albrecht és József főhercegek érdeklődése a cserkészzet iránt. Nemzetközi sikereket pedig a soron következő 1929-es Birkenhead mellett rendezett III. dzsembori hozott. Úgy látszott, hogy a cserkészzetbe fektetett bizalom, energia, anyagi és szellemi ráfordítás meghozta a gyümölcsét, a társadalom, és az egész ország hasznára válik. Fontos megjegyezni, hogy a nagy gazdasági világválság éveit voltak ezek, amikor a súlyos anyagi helyzetben lévő Magyarországnak minden felesleges kiadást százszor meg kellett fontolnia. Ennek ellenére a cserkészmozgalom anyagi támogatása még ilyenkor sem vált kétségessé, pláne külföldi megjelenések alkalmával. A magyar kormányzati elit érdeke volt ugyanis, hogy az ország jó színben tűnjön fel a nyugati döntéshozó hatalmak előtt. Úgy vélték ugyanis, csak így vehetjük fel a versenyt a környező, kisantant országok – évek óta tartó, trianoni békediktátumot eredményező – politikájával. Így a magyar kormányok minden támogatást megadtak az olyan lehetőségek számára, amelyek Magyarországot sikeres országnak láttatták külföldön.

A harmincas évektől a hazai cserkészmozgalom tovább szakosodott, a sokféle típusú kiscserkészzetet igyekeztek szabályozni, ugyanakkor megjelenik már a 18 év feletti felnőtt cserkész generáció, amely új kihívást jelentett a szövetségnek. Már létezett őrsvezetői, segédtszti és cserkésztszti képzési tematika, tanfolyamok, táborok. A jelöltek már klasszikus, Baden-Powell által megálmodott úgynevezett gilwell képzésben részesültek.

A IV. dzsembori világraszóló ünnep volt Gödöllőn. 1933 a Magyar Cserkészmozgalom legfényesebb, legismertebb időszakát fémjelzi. A korábbi dzsemborik kiváló magyar szereplésének köszönhetően hazánk megkapta a lehetőséget a negyedik világtalálkozó megszervezésére. A szövetség Teleki Pált kérte fel a dzsembori vezetésére. Gödöllőn 26 ezer cserkész töltött együtt a 30-as évek nacionalizmustól fűtött világában egy kis időt barátságban, szeretetben. A magyar szervezésű világtalálkozót a „szív táborának” nevezték. (Radványi, 1933) Ennek oka a magyar cserkészek kiemelkedő vendégszeretete. *„Hegyeshalomnál pl. a svájciak (450-en) és a svédek (150-en) a szíves fogadtatás után alig akartak felszállni a vonatra, mely*

őket Gödöllőre vitte, annyira megfogta szívüket a magyar közönség kedvessége és szeretete.” (Windhaber, 1934) A világtalálkozón 54 nemzet, 14 vallás képviseltette magát. Itt mutatkozott be a légicserkészet, ami hazánkban jelent meg először. Külön altáborra volt kiscserkészetnek. „A Jamboree-mosoly sehol sem olyan közvetlen és kedves, mint az apródok s a farkaskölykök táborában. A bájos huncutság kerete a fegyelem, a rend.” (Radványi, 1933)

A cserkész dzsemborin bemutatkozó vitorlázórepülés mellett a regös cserkészet is elindult. A szövetség a falusi cserkészet ügyével is foglalkozni kezdett, az Országos Intéző Bizottság 1935. április 10-ei ülésén kimondta: „szükségesnek és helyesnek látja a [...] a falusi cserkészet megszervezését.” Az öregcserkészek vállalták magukra elsőként nemzettudatosító, nemzetvédelmi munkát. A cserkészet szervezett erejeként egyre több fiatal járta a falvakat, és ismerkedett majd gyűjtötte a népi kultúra kincseit. Sokszor a vidéki emberekkel együtt élve ismerték meg a népszokásokat, és sajátították el a népdalokat és néptáncokat. Pár éven belül a cserkészek létszáma 50 ezer körül mozgott. (Gergely, 1989)

Gödöllő 1939-ben is híressé tette a magyar cserkészetet, ezúttal a magyar lánycserkészetet. Ekkor került sor ugyanis a cserkészlányok legnagyobb – és tulajdonképpen egyetlen – világtalálkozójára, a *Pax Tingre*. A találkozón közel 25 országból 4 ezer cserkészlány gyűlt össze. Ebben az évben indult meg a Magyar Cserkészsövetség kötelékében az önálló felvidéki és erdélyi magyar cserkészet is.

1939-40 őszére Teleki Pál vezetésével kidolgozták az új próbarendszert, innentől különült el leírva is a nyugati és a magyar cserkészet munkaformája. Megalkotják a „honvédcserkész” ideálját, a segítségnyújtás mintaképét. A próbarendszerekben megjelennek a polgárvédelmi feladatok. A mozgalom összlétszáma eddigre elérte az 57 ezret. (Gergely, 1989)

A második világháború derékba törte a cserkészmozgalom életét, Teleki Pál halála az egész cserkésztársadalmat megrázta. A zsidótörvények következtében pedig az alábbi bekezdés a Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ) részévé vált: „*Cserkésztiszt csak az a krisztusi világnézetű és cserkész jellemű, feddhetetlen magyar állampolgár lehet, akinek szülei és nagyszülei közül egyik sem volt izraelita hitfelekezet tagja, ha pedig nő, felesége is hasonló származású. Cserkész csak az lehet, (...) akit nem lehet zsidónak tekinteni.*” (MCsSz SZMSZ, 1942) A Magyar Cserkészsövetség 1940 decemberében a politikai nyomás hatására ki is zárta sorai közül a zsidó származású cserkészeket. Az SZMSZ-ből idézett rész erősen ellentmond a cserkészet alapvető

irányelveinek, így például a cserkésztestvériségnek, amit a negyedik cserkésztörvény így fogalmaz meg: „*a cserkész minden cserkészt testvérének tekint*”

Az elhibázott politikai döntések következtében a hatalmon lévők belerántották az országot a Szovjetunió elleni háborúba, ami a cserkészet gyors és komoly átszervezését vonta maga után. A kormányzó új főcserkészt nevezett ki vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc százados személyében. A cserkészszellem helyett a honvédelem került előtérbe. Az 1942-es SZMSZ az alábbiakban rendelkezik: „*a cserkész számára az élet a családnak, a leventeintézménynek, a nemzetnek, egyháznak és ezeken keresztül Istennek öntudatos szolgálata. A cserkész mindenütt és mindenkor honvéd.*” (MCsSz SZMSZ, 1942) A háborús készültség eltérítette a cserkészszövetséget eredeti csapásvonalától, de túlzás volna egy 38 esztendő korszakot azonosítani fél évtized zavaros, háborúval terhelt viszonyaival. 1944 októberében a nyilasok rendeletben oszlatták fel a cserkészetet, de az idő rövidsége miatt ezt a tervet gyakorlatban nem sikerült végrehajtani. Helyette a Nyilas Párt ifjúsági szervezetét, a Hungarista Őrszem Mozgalmat szerették volna bevezetni.

A Magyar Cserkész Szövetség 1945 novemberében alakult újjá 500 csapattal, ám ez sajnos rövid életűnek bizonyult, mert a következő év júliusában a kommunisták által erősen befolyásolt kormányzat feloszlatta. Hamarosan, július 22-én beépített emberekkel hozták létre a Magyar Cserkészi Szövetségét.

A hatodik világháborúra, amelynek a franciaországi Moisson adott otthont, 200 cserkész csak politikai kísérlettel utazhatott ki, Rákosi Mátyásnak „köszönhetően”. A korabeli cserkészsajtó címlapján a kopasz, mosolygó politikus látható cserkészek körében az alábbi felirattal: „Mégis megyünk!...köszönjük Rákosi Mátyásnak!” Eközben a menekült magyarok körében megalakultak az első menekültcsapatok. 1946-tól kezdődően sok világháború után külföldön maradt magyar szeretne volna folytatni a magyar cserkészmunkát. A cserkésztudás eleinte szájhagyomány útján terjedt, az 1940-es évek végére készülnek ez a legszükségesebb írások. A külföldi magyar cserkészetet 1947-től a „*Hontalan sasok*” törzse fogta össze. (Ormay, 2006)

A hírhedt 1948. április 8-i rendelet – más szervezetekkel együtt – betiltotta a cserkészetet. A csapatok „önkéntesen” beleolvadtak az úttörőmozgalomba. Illegálisan, kis létszámú csoportokban eközben tovább folyt az ifjúság keresztény szellemű nevelése, különböző fedőnevek alatt (indiánok, természetbarát körök, sziklatáborok...) illetve a Külföldi Magyar Cserkészszerződés szervezésében. 1949-re a Magyar Cserkészszerződés központja áthelyeződött az Egyesült Államokba. 1956 októberében a

forradalmat követően történt ugyan egy kísérlet a mozgalom újjáélesztésére, de tényleges lépésekre nem került sor. A forradalom kitörését követően újabb menekülthullám hagyta el az országot, közülük sokan csatlakoztak már meglévő magyar csapatokhoz, vagy főként Nyugat Európában hoztak létre újakat. Kialakult az öt cserkész kerület (Európa, USA, Ausztrália, Dél-Amerika, Kanada). Az Egyesült Államokban, Fillmore-ban megalapították a Sík Sándor Cserkészparkot, amely a külföldi magyar cserkészek vezetőképző központjává vált.

3.2. Magyar cserkész jelen

A külföldi magyar cserkészmunka több szövetségben folyik. Ma a Külföldi Magyar Cserkészszövetségnek (KMCsSz) Európában, Ausztráliában, Észak- és Dél-Amerikában vannak csapatai. 2006-os adatok szerint szerte a világon 105 csapatban közel 4000 cserkész működik. A külföldi magyar cserkészek az itthoniak hármas fogadalma mellett egy negyedik elemet is fogadalmukba vesznek: Isten, haza és embertársak szolgálata mellett vállalják a magyarság szolgálatát. 1989-óta a Kárpát-medence országaiban is megalakulhattak a magyar cserkészszövetségek. 1990-ben megalakult Romániai Magyar Cserkészszövetség és a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség. Előbbinek 2000-re már 105, utóbbinak 59 csapata működött. A Vajdasági Magyar Cserkészszövetségben már 1988 óta folyik cserkészmunka, 2000-ben 32 csapat végzett aktív cserkészmunkát. (Ormay, 2006)

A hazai szerveződésre is csupán 1989-ben kínálkozott lehetőség. Ebben az évben alakult újjá a Magyar Cserkészlány Szövetség (MCsLSz), mint a WAGGGS tagja. Mivel ma már az MCsSz tagjai lehetnek lányok is, az MCsLSz súlya kicsinek mondható. Szintén 1989-ben, január 23-án újjáalakult a Magyar Cserkészszövetség is, amelynek elnökéül dr. Surján Lászlót választották meg. A Magyar Cserkészszövetség a mai napig is aktív tevékenységet folytat, jelenlegi elnöke Budai Barnabás, evangélikus lelkész.

4. A mozgalom mai elterjedtségének ábrázolása

4.1.A tematikus térképek

A tematikus térképek elemei a földfelszínre vonatkoztatható, térbeli elterjedést mutató természeti és társadalmi jelenségek belső tulajdonságait, szerkezetét és funkcióit mutatják be. (Klinghammer–Papp-Váry, 1991) A tematikus térképek két alapvető részből épülnek fel, egyik rész a térkép alapját adó általános földrajzi térkép, másik az ezen a felületen ábrázolni kívánt tematikus tartalom. A tematikus tartalom megjelenítésére, az ábrázolási módok egész tárháza áll rendelkezésre, mégsem ábrázolható tematikus térképen túl sokféle földfelszínre vonatkozó információ, mint az általános földrajzi térképeken szokás. Ez alól kivételt képezhetnek a szintetikus, tematikus tartalmat bemutató térképek, ahol a célnak megfelelően több téma és összefüggéseik bemutatására kerül sor. Az ábrázolás során leggyakrabban egyetlen téma, ritkább esetben több téma vagy az ábrázolt témák szintézise kerül előtérbe és kap hangsúlyos szerepet a tematikus térképeken.

A dolgozat keretében elkészült cserkészetről szóló tematikus térképek a cserkészetről térbeli elhelyezkedését mutatják be járási és budapesti kerületi bontásban.

4.2.A térképek készítésének lépései

4.2.1. Tervezés és források

A járási szintű térkép elkészítésében forrásul szolgált a TeIR honlapjáról származó Magyarország járásait ábrázoló, friss 2013-as adatokat feltüntető térkép, amely az alaptérkép elkészítésének háttérül szolgált. Ezen kívül a Magyar Cserkészszövetség adatsora adta az elkészítendő térkép háttéradatbázisát.

- Az MCSSZ által rendelkezésemre bocsátott táblázatból szükséges volt a térképhez felhasználható adatok szűrése, és az ábrázolandó adatsor megjelölése. Az ábrázolni kívánt létszám adatok 2013. március 20-i keltezésűek, a Szövetség Elektronikus Cserkész Tagnyilvántartó Rendszerének, az ECSET-nek adatai.
  - A tábla sorai közül kiszűrtem a táblázatban nem működőként egyértelműen megjelölt, amúgy is igen kis létszámú (legnagyobb

közülük 9 fős) csapatok adatait. 83 ilyen csapat volt. Az alakuló, így szintén általában igen kis létszámú csapatokat ezzel szemben feltüntettem. Valamint azokat a csapatok létszámát sem tüntettem föl, ahol nem volt létszám megjelölve. Ez utóbbi 18, közülük 9 biztosan működő csapatot érint.

- A következő lépés annak elősegítésére, hogy a járási szintű térképre majd felvihessük a létszámadatokat az, hogy az adatbázisban minden csapatszámhoz egyértelműen járást kell hozzárendelni. Az szűrések után megmaradt működő csapatok adataihoz legtöbb esetben az adatbázisban szerepelt, hogy melyik járáshoz tartozik, a budapesti csapatok esetében pedig a kerületek voltak meghatározva. Egyetlen olyan csapat volt csak, aminek csak a járásközpont települése, esetünkben Esztergom volt megadva a járás maga nem. Ezt a problémát könnyű volt feloldani, az Esztergomi járáshoz tartozik a csapat.
- A Budapestről szóló kivágoton a csapatok létszámait kerületenként kerületek összegzésre. Volt azonban két olyan csapat, amelyeknek működési helyét nem jelölte az adatbázis, így azok összesen 25 cserkésszel nem gyarapítják Budapest egyik kerületét sem a térképen.
- Eredetileg az adattábla soraiban szerepelt 300 csapat közül a fent említett okok miatt nem kerül ábrázolásra összesen 83 megszűnt és 20 működő, de adathiányos csapat adata. (5. ábra) A végül térképre kerülő csapatok száma tehát összesen 197. Ezeknek a csapatoknak valamivel több, mint egy negyede budapesti csapat, így ezek valós képet adó ábrázolását úgy oldottam meg, hogy Budapestet kivágotban ábrázoltam, benne kerületekre bontva jelenítettem meg a létszámot.
- A csapatok taglétszámait 1-től 270-ig terjednek.

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	Kerület	Szám	Taglé	Megye	Járás	Település, járásközpont			
23	III.	79	9	Zala	Keszthelyi	Keszthely			
24	IV.	85	61	Veszprém	Tapolcai	Szigliget			
25	X.	93	30	Pest		19 19 ker			
26	X.	96	9	Pest		21 21 ker			
27	I.	100	20	Pest		2 Budapest 2. ker.			
28	VIII.	101	17	Bács-Kiskun	Kalocsai	Kalocsa			
29	VI.	104	25	Tolna	Paksi	Paks			
30	VI.	105	80	Tolna	Paksi	Dunaföldvár			
31	VIII.	118	163	Bács-Kiskun	Kecskeméti	Kecskemét			
32	VIII.	121	72	Bács-Kiskun	Kecskeméti	Kecskemét			
33	IV.	126	12	Veszprém	Veszprémi	Veszprém			
34	X.	133	44	Pest		19 19 ker			
35	X.	140	31	Pest		17 17 ker			
36	X.	144	31	Pest	Ceglédi	Cegléd			
37	I.	148	146	Pest		1 Budapest 1. ker.			
38	II.	165	21	Borsod-Abaúj-Zemplén	Kazinbarcikai	Kazincbarcika			
39	X.	173	32	Pest		18 18 ker			
40	V.	175	12	Békés	Békési	Békés			
41	VI.	179	8	Tolna	Bonyhádi	Bonyhád			
42	IV.	188	30	Fejér	Bicskei	Bicske			
43	I.	191	1	Pest		2 Budapest 2. ker.			
44	X.	192	146	Pest	Váci	Vác			
45	VIII.	196	32	Jász-Nagykun-Szolnok	Szolnoki	Szolnok			
46	I.	205	96	Pest		12 Budapest 12. ker.			
47	II.	212	27	Heves	Egri	Eger			
48	VI.	217	36	Baranya	Pécsi	Pécs			
49	X.	221	33	Pest		5 5ker			
50	I.	241	49	Pest		22 Budapest 22. ker.			
51	VIII.	251	1	Bács-Kiskun	Kiskörösi	Kiskörös			
52	X.	264	1	Pest		17 17 ker			
53	IX.	285	51	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Nyíregyházi	Nyíregyháza			

5. ábra: a felhasznált adattábla, rendezés után

A rendelkezésre álló adatok úgy kerülnek megjelenítésre, hogy az egyes csapatok adatai nem láthatóak külön, hanem az egész járás összesített adatai kerülnek a térképre. Felülettel ábrázolandó mennyiségi adataink adottak. Így objektumcsoportok alapján való ábrázolási típusok közül esetünkben a pontos helyzet nélküli mennyiségi adatok csoportja áll fenn.

A pontos helyzet nélküli mennyiségi adatok közé olyan mennyiségek tartoznak, amelyek valamely térképi felületre vonatkoztatott információt hordoznak, de a felületen belül nincs pontos helye megadva a számértéküknek. Tehát csak a járási szintű összesített, és nem az egyes, konkrét működési hellyel rendelkező csapatok adatai kerülnek bemutatásra. A számértékek általánosságban lehetnek abszolút adatok (pl. lakosságszám vagy egy gazdasági ágazatban dolgozók száma), amelyek a mennyiségi értékek összetételét fejezik ki, valamint ugyanúgy lehetnek relatív adatok is (pl. népsűrűség, az eltartottak aránya az aktív keresőkhöz képest vagy más két érték arányát bemutató érték), amelyek a mennyiségek felületre vonatkoztatott átlagértékei. Az ábrázolás térben hű, mert az ábrázolt mennyiségi adatok a vonatkoztatási felületen nem

kötődnek konkrét helyhez vagy pontokhoz, amit részletesen és pontosan ábrázolni lehetne, hanem az egész felületre lehet értelmezni őket. A megjelenítés sokféle lehet, történhet például a vonatkozási felület mennyiségi értékek szerinti színezésével, árnyalatok használatával, raszterrel vagy ezek kombinációjával és felületre vonatkozó kartogrammal is.

4.2.2. Alaptérkép

4.2.2.1. Járási alaptérkép

Az alaptérkép elkészítéséhez egy hiteles járási szintű Magyarország térkép beszerzése a legelső lépés volt. Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer, azaz TeIR honlapján a nyilvános alkalmazások között a tematikus térképek fülre kattintva a Térport oldaláról a Magyarország járásai (2013) című térképet töltöttem le és használtam fel referenciaként.

Továbbá egy korábban tanulmányim során használt, Elek István készítette Magyarországról szóló térképet használtam föl. Erre azért került sor, mivel ezen állomány 'kulthat' rétege tartalmazta Magyarország településeinek határait. Aktualizálva a 2013-as járasi térkép alapján a célnak megfelelő pontosságú alaptérképet lehetett elkészíteni, anélkül, hogy minden járáshatárt külön kellett volna megrajzolni. Ennek a térképnek vetülete a MapInfóban használatos *Non Earth* (méter alapú).

MapInfo program használatát választottam a tematikus térkép elkészítéséhez, a program ismerete okán.

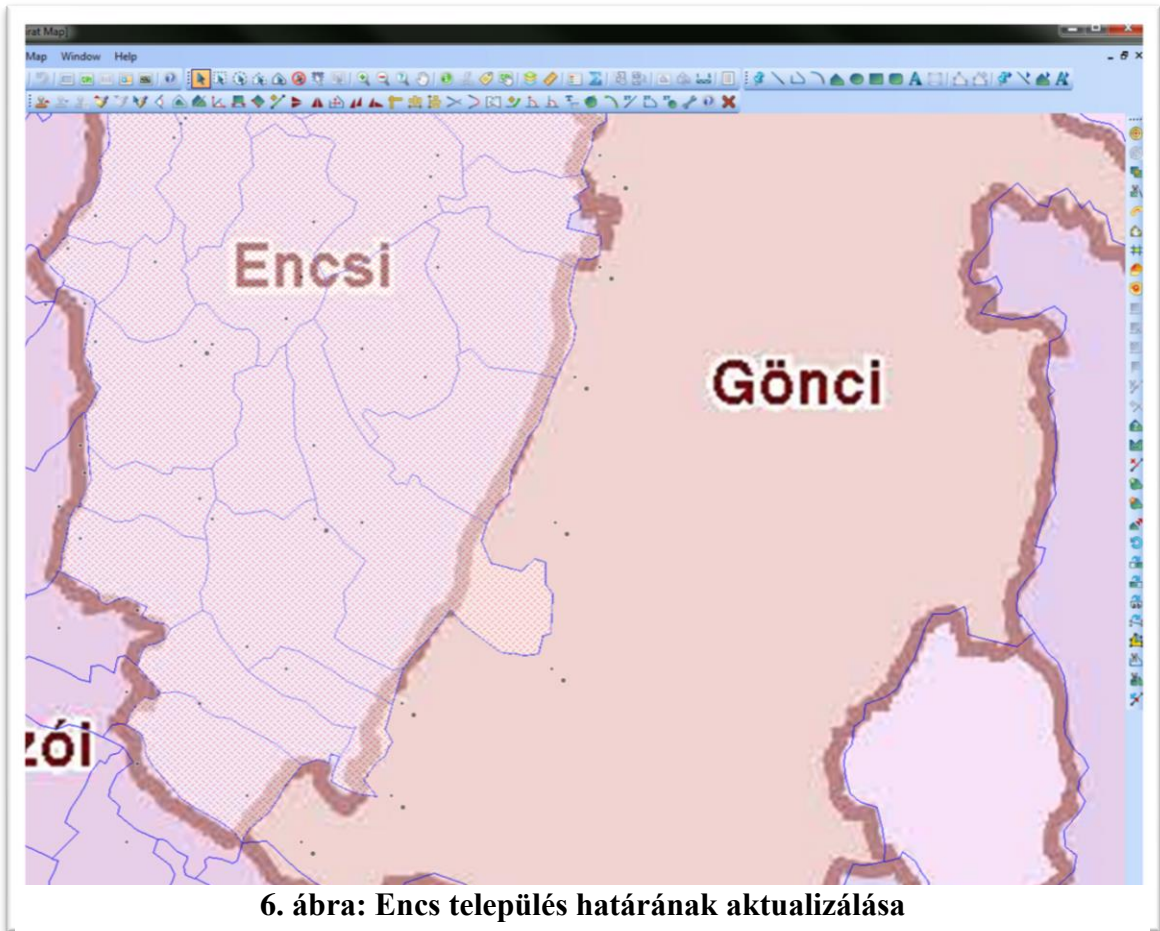
Az alaptérkép elkészítésének lépései, a cél egy járasi szintű alaptérkép létrehozása:

- Az Elek István Tanár Úr szellemi termékét képező Magyarországról szóló térkép 'kulthat' rétegét elmentettem a szakdolgozathoz 'telepules' néven *Save Copy As* paranccsal. Egységes formát alakítottam ki a rétegen. Ezzel az eredeti állományt érintetlenül hagyva.
- A TeIR honlapjáról előzetesen letöltött Magyarország járásairól szóló 2013-as térképet illesztettem az említett 'telepules' réteg országhatáraihoz, négy referenciapont alapján.
- Járások létrehozása a települések területének összevonásával történt. Ehhez az *Objects > combine* parancsot használtam, az észak-nyugati településektől kezdve

végig az ország területén, megyénként. A járások neveit összevonáskor a felugró ablakban a *value* címszónál adtam meg, vagy utólag az *info tool* segítségével rendeltem a kiválasztott járáshoz. Végül külön állományba mentettem a kész járási alaptérképet.

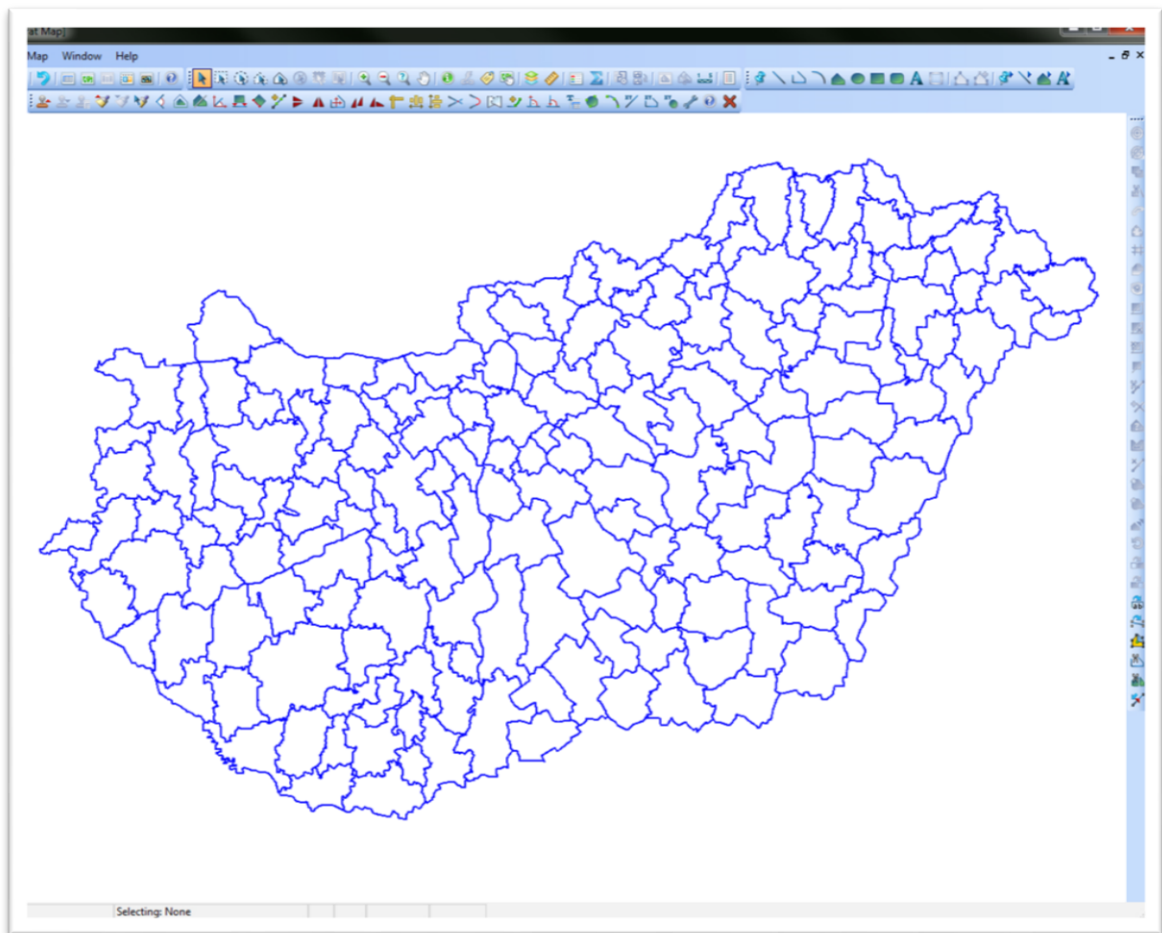
- A térkép készítése közben több probléma is felmerült, legtöbb valószínűleg azért, mivel felhasznált 'telepules' réteg 1993-as adatokat és határvonalakat tartalmaz. Az ebből következő hibákat az települések területeinek összevonásakor javítottam:
  - Problémát jelent Csertalagos területi hovatartozása, ami a térképek relatív hibája miatt nem egyértelmű Lenti és Zalaegerszegi járások között. A 2013-as TeIR-es térkép szerint a Zalaegerszegi járás része. Ezt vettem irányadónak, a további felmerülő hibáknál is.
  - Pákozd település területe a 'telepules' rétegen átnyúlik a Gárdonyi és a Székesfehérvári járásba is. Hivatalosan a Gárdonyihoz tartozik. A 2013-as TeIR térkép szerint javítottam a határt. A település területét megadó poligont az Erase paranccsal vágtam megfelelő méretűre és alakúra a javított határvonal berajzolása után.
  - Ugyanez az eset állt fenn Szár település esetében Bicskei és Tatabányai járás határán. A Magyar Közlöny szerint Szár a Bicskei járás része, a határt javítottam.
  - Bábolna estében Kisbéri és Komáromi járások határát kellett javítani.
  - Bátorterenyé és Mátraverebély esetében Nógrád megye Bátorterenyéi és Salgótarjáni járásainak határait javítottam.
  - Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a Nyíregyházi és Nagykállói járások között Nyíregyháza esetében is frissítettem a határokat.

- Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Encs estében szintén javítani kellett Gönci és Encsi járások határán. (6. ábra)

- Jász-Nagykun-Szolnok megyében Jászdózsa település határjavítására Jászapáti és Jászberényi járások között került sor.
- Szeretném kiemelni a tényt, hogy az alaptérképként használt MapInfo állományban jelölt ország- és településhatárok nem mindenütt egyeznek meg a TeIR honlapjáról letöltött, Magyar Közlönyből származó térkép határvonalaival. Jelentős különbségek nincsenek, a szakdolgozatban megjelenő térkép méretarányában ez pedig csak apró, elhanyagolható mértékű hibát okoz. Ezeket nem is javítottam. (7. ábra)

- A határok javításához, egész konkrétan a települések járási hovatartozásának megadásához további forrásként felhasználtam a Magyar Közlöny 2012-évi 107.számát. Ebben az 1. melléklet a 218/2012. (VIII. 13.) Kormányrendelethez sorolja fel a járási hivatalok székhelyeit és illetékességi területüket.

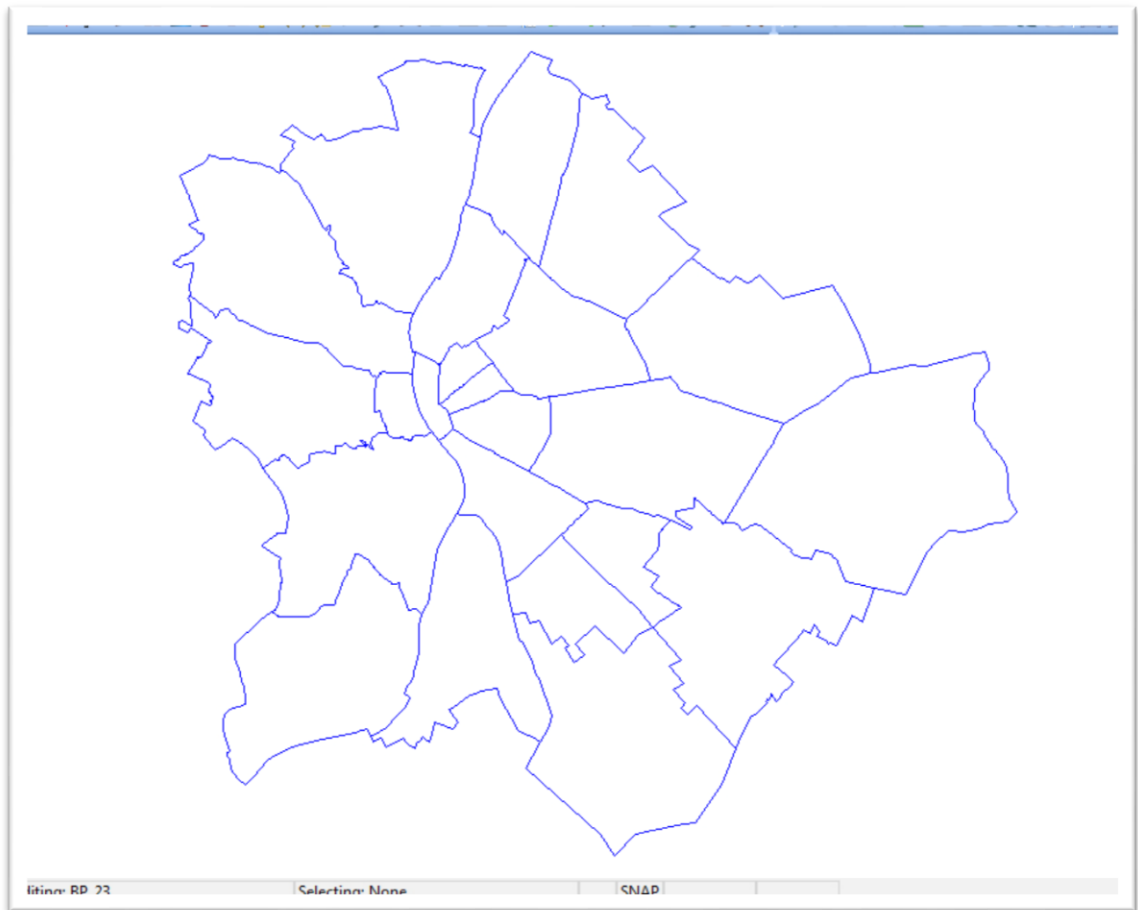
7. ábra: A kész járási alaptérkép

4.2.2.2. Budapest kerületei

Budapest kerületi alaptérkép nem állt semmilyen formában rendelkezésemre, így magam készítettem el. Elsőként kerestem egy referenciaként szolgáló Budapest térképet. A TeIR honlapjáról lementettem a 2012-es keletkezésű Budapest járásai című térképet, ami Budapest 23 kerületét ábrázolja.

- A képformátumban elmentett térképet MapInfóban megnyitottam, majd létrehoztam egy új réteget és azon dolgoztam. Poligonokat szerkesztettem a kerületek határaival.

- A vetületet itt is a járási tréképéhez hasonlóan *Non Earth (meter)*.
- A kész alaptérképet a 8. ábra mutatja be.

8. ábra: Az elkészült Budapest kerületeit ábrázoló alaptérkép

4.2.3. Tematikus tartalom

4.2.3.1. Magyarország cserkészei járásonként

A járási szintű térkép elkészítéséhez a MapInfo-ban létrehozott alaptérképpel és a fentebb említett és feldolgozott Excel adatbázissal dolgoztam, továbbra is a MapInfo programban.

- A tematikus tartalom felviteléhez legelőször is arra volt szükség, hogy a kész Excel adatbázis hozzá legyen kapcsolva az alaptérképhez. Ezáltal az eredeti

Excel file mellé egy azonos nevű .tab formátumú fájl jött létre, ezt használtam a továbbiakban.

- A járások rétege tartalmazza a járások neveit, ahogy az adatbázisunk is. Ezt a két adatot összekapcsolva tudjuk a csapatok létszámait összeadva járási létszámokat megadni. Ehhez először is a *Table> Maintenance> Table Structure* parancsot használtam. Itt új adatoszlopot adtam hozzá a járás réteghez, melynek típusát egész számra állítottam, mivel a létszám adatok fognak ide kerülni. Ezután frissítettem a háttéradatokat a járás rétegen a *Table> Update Column* parancssal. A felugró ablakban a *Join* fülnél beállítottam, hogy a járások neveit tartalmazó oszlopok alapján kapcsolódjanak a járás réteg és az létszámokat tartalmazó alapadatbázis adatai. Majd pedig hogy a létszámadatokat összegével töltsse ki az újonnan létrehozott oszlopát a járások réteg adattáblájának.
- A tematikus térkép létrehozásához a MapInfo megfelelő parancsát (*Map> Create Thematic Map*) használtam.
- A stílus kiválasztásának szempontjai:
  - lehetőséget adjon a vidéki és a fővárosi létszámok összehasonlítására, tehát a skála a Budapestet ábrázoló kivágattal kiegészítve váljon teljessé
  - valós képet mutasson a cserkészek elhelyezkedéséről
  - lehetőség van színes térkép készítésére
  - a szakdolgozatban megjeleníthető méretben is könnyen értelmezhető legyen
  - látványos és igényes végeredmény születhessen
- A tematika megjelenítéséhez a felületszínezés módszerét választottam. Az értékeket hat kategóriába osztottam be, hogy a nagyobb különbségek is jól láthatóak legyenek. Budapest ezen felül még egy szintet képvisel. A kategóriákat a *Natural Break* módszert választva alakítottam ki, így a következő kategóriák jöttek létre: (1. táblázat)

minimum	maximum	jársok
0	8	113
8	25	18
25	54	25
54	96	18

96	225	12
225	680	12

1. táblázat: a *Natural Break* módszer által kínált értékkategóriák

- Ezeket határvonalnak nagyságrendre meghagyva annyi változtatást eszközöltem, hogy az egyik kategória kizárólag azokat a járásokat jelölje, ahol egyáltalán nem folyik cserkészmunka. A többi kategóriahatár pedig lehetőleg kerek szám legyen, tehát az 54-et és a 96-ot tízesre kerekítettem, a könnyebb átláthatóság érdekében. Ezzel együtt a kevesebb, mint 8cserkésszel rendelkező járásokat leszámítva egy járás (Törökszentmiklósi) került csak más kategóriába. Tehát a létrejött végleges kategóriák a következők: (2. táblázat)

minimum	maximum	jársok
0	0	107
0	25	24
26	50	25
51	100	19
101	225	11
226	680	12

2. táblázat: a végleges értékkategóriák (cserkészek létszámát ábrázoló térképeken)

- A rendelkezésemre álló adatok alapján úgy gondolom, ez a skála jól reprezentálja a mai Magyarországon élő és dolgozó cserkészek járásonként vett elhelyezkedését. Ehhez jön még hozzá a Magyarország egészét ábrázoló térképen a Budapestet jelölő külön érték. Budapesten ugyanis 2895 a cserkészek száma, ami kiugróan magas érték. Ezért Budapestet külön kategóriának vettem.
- Stílus és szín kiválasztásánál fontos volt a színek harmóniája, de igyekeztem mégsem egyhangú színvilágot létrehozni. Ehhez az Adobe Photoshop program színekönyvtáraiban lévő színek közül válogattam. A hétfokú skála színei közül az első azokhoz a területekhez tartozik, amelyeken nincsen cserkészet. Ebből következően ezek színe fehér. A színskála keretszínei, tehát az első és az utolsó az ANPA színekönyvtár ANPA 743-0 AdPro és ANPA 751-0 AdPro színek. A MapInfo színskála beállításainál lehetőség van automatikus skála létrehozására.

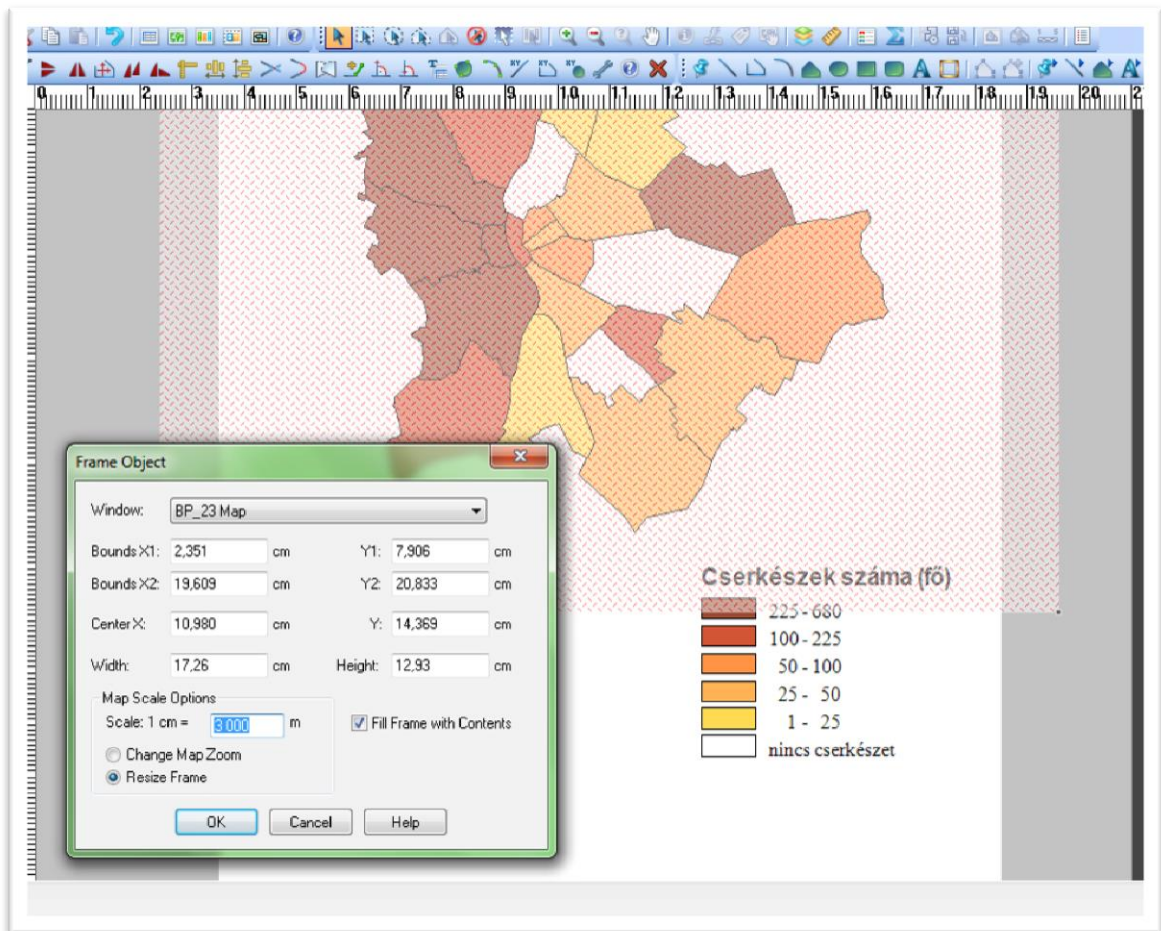

Ezt az opciót használtam ki, miután megadtam az említett értékeket. A létrejött skála színei decimálisan RGB-ben: (3. táblázat)

felső határ	red	green	blue
0	255	255	255
25	255	216	79
54	255	176	80
96	255	144	64
225	244	80	64
680	192	80	48
2895	149	68	44

3. táblázat: az értékkategóriákhoz rendelt színek

- A járásokat és kerületeket vékony fekete vonallal határoltam.
- Térkép nyomtatási formájának kialakításához kiválasztottam a *Window > New Layout Window* fület és az új nyomtatási nézetben beállítottam a szükséges oldalbeállításokat. A *Legend* parancs segítségével létrehoztam és formáztam a jelmagyarázatot. A megfelelő méretarányt a nyomtatási ablakban a megjelenítendő térképi rétegre duplán kattintva állítottam be a *Frame Object* felugró ablakban. Szöveggént létrehoztam a címsor és a térkép egyéb feliratait: a forrást, dátumot és a keletkezés helyét a méretarányt és a készítőt. (9. ábra)

9. ábra: a nyomtatási nézet kialakítása Budapest példáján

4.2.3.2. Budapest cserkészei

A budapesti térképen hasonlóképpen jártam el minden szempontból. Hozzákapcsoltam a járási térképhez használt adattáblát, így kerületenként összegeztem a létszámokat a fentebb szereplő módon. Értékskálának is ugyanezt a skálát alkalmaztam, hiszen az a budapesti adatokkal együtt lett kialakítva a főváros és a vidék összehasonlíthatóságának érdekében. A *Legend* beállításait a járási térképnél elmentettem, így a budapesti térkép ugyanazokat a stílusbeállításokat kapta.

Az értékkategóriák közül a legnagyobbat, tehát ami a egész Magyarországot bemutató térképen Budapestet jelölte a kerületeket ábrázoló lapon le hagytam, mivel nem szerepel a kerületi adatok között hasonlóan kiugró érték.

4.2.3.3. 10 000 lakosra jutó cserkészek száma

A cserkészek létszámait ábrázoló térképekből kitűnik, és tulajdonképpen ésszerű is az a tény, hogy azokban a járásokban, ahol nagyobb városok vannak, több cserkész van, mint a kisebb falvakból álló járásokban. Ezért is érdekes utánajárni, vajon ezen városok lakosságához viszonyítva is több cserkész tevékenykedik e, mint más vidékeken.

A cserkészet elterjedését jól szemlélteti egy olyan térkép, amiben a cserkészek létszáma nem mint abszolút adat, hanem valamilyen más népességadatnak arányában jelenik meg. Ezért gondoltam egy szintén járási, Budapest esetében kerületi részletességű térképre, ahol a lakónépesség számával vetem össze a cserkészek számát. Mivel a cserkészek száma általában járásokra bontva viszonylag kis szám a területen lakó népesség számához képest, ezért 10 000 lakosra számítottam ki az arányokat.

A népességarányos cserkészlétszámról szóló térképet a következő módon készítettem el:

- A járások taglétszámmal már korábban feltöltött rétegét használtam föl a munka alapjául. A KSH oldaláról letöltöttem járásokra vonatkozó teljes lakónépesség adatokat, ezeket betöltöttem a járás réteg adatbázisába új oszlopként. A járások neve kapcsolta össze a két táblát egymással az Update Column parancs segítségével.
- Ezután a járások réteg adatbázisában szereplő taglétszám és lakossági adatok 10000 főre vett arányát számoltam ki, a következőképpen:
  - Az Update Column ablakban kiszámolandó értéként a taglétszámot elosztottam a 10000-elosztott lakónépesség számával. A létrehozott arányszámot egy tizedes pontossággal adtam meg. Így az oszlop típusát is *decimalként* adtam meg. Ha egész számra kerekítettem volna, egy járás esetében ahol egy cserkész van csak, a lakónépesség száma viszont igen magas, az arány is nulla lett volna. Így viszont összetéveszthető lett volna azokkal a járásokkal, amelyekhez nem tartozik cserkészcsoport. Az adatvesztést elkerülendő végeztem tehát egy tizedesre kerekítve az arány kiszámítását.
- A stílus kiválasztásának szempontjai:

- hasonlóképpen az abszolút létszámadatokat bemutató térképekkel, lehetőséget adjon a vidéki és a fővárosi arányok összehasonlítására, a skála a Budapestet ábrázoló kivágattal kiegészítve váljon teljessé
  - valós képet mutasson a cserkészek lakossághoz vett arányáról
  - továbbra is lehetőség van színes térképek készítésére
  - a szakdolgozatban megjeleníthető méretben is könnyen értelmezhető legyen
  - szintén látványos és igényes végeredmény születhessen
  - összehasonlítható legyen a cserkészek létszámát ábrázoló e dolgozat keretében elkészített térképekkel
- Az összehasonlíthatóság okán most is a felületszínezés módszerét alkalmaztam. Az arányszámok értékei 0 és 123 között mozogtak. Kiugró érték a 122 és 123, utánuk sorban következő arányérték 40,9. Ez okot adott arra, hogy ismét szerepeljen egy olyan kategória az értékskálában, ami az egyik térképen szerepel csak, jelen esetben a Budapestin. Így hat kategóriát határoztam meg, ahol a legkisebb érték, vagyis a 0 és a fehér szín azokat a járások és kerületeket jelöli, ahol nem folyik csapatszintű cserkészmunka. A legmagasabb, jelen esetben zöld értékkategória pedig azokat a kerületeket jelöli, ahol legalább egy cserkész jut 100 lakosra. Az értékkategóriák következők lettek: (4. táblázat)

minimum	maximum	jársok
0	0	107
0,1	5	27
5,1	15	32
15,1	25	17
25,1	120	14
120,1	125	2

4. táblázat: a végleges értékkategóriák (cserkészek a lakosság arányában)

- Az értékkategóriákhoz a színeket az ANPA színekönyvtár segítségével határoztam meg. Az kategóriák színei: (5. táblázat)

felső határ	red	green	blue
0	255	255	255
5	235	40	38
15	240	96	48
25	240	160	64

120	176	208	80
125	87	184	70

5. táblázat: az értékkategóriákhoz rendelt színek

- A Budapest kerületeire vonatkozó térkép készítése hasonlóan történt. Az előzőleg mentett stílust töltöttem be a *Legend* ablakba, megtartottam a színeket és az értékkategóriákat.
- A nyomtatási nézet, azaz *Layout* elkészítésénél törekedtem az egységes formára, méretarányra.

A lakosság arányában vett cserkészlétszámot bemutató térkép akkor lenne igazán szemléletes, ha a cserkészkorosztályú lakosság számához viszonyítanánk a cserkészek számát az adott területre. Erre megfelelő adat hiányában nem került sor, mégis azt hiszem a teljes lakónépességhez vett arány is kellő szemléletességgel bír.

A térképek elkészítésével úgy látom a négy elkészült lap, valamint ezek összehasonlíthatósága jól ábrázolja a cserkészlet mai elterjedését hazánkban. Következtetéseket lehet levonni, a főváros és a vidék, a nagyobb városok és a kisebb lélekszámú települések cserkészletének mennyiségi adataiból. A dolgozat bevezetőjében kérdéseket tettem fel, miszerint: mennyire fedt le az ország egész területét a mozgalom; vagy milyen gócpontok vannak, ha vannak egyáltalán; mennyire hangsúlyos Budapest; Úgy gondolom az elkészült munkák segítségével ezekre a kérdésekre is könnyebben választ találni.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom megalkotása során két fontos célt igyekeztem szem előtt tartani. Egyrészt a térképészet eszközeinek alkalmazásával egy olyan munkát kívántam létrehozni, amely jól bemutatja cserkészzet elterjedését hazánkban, másrészt az általam készített térképekkel igyekeztem minél szemléletesebb kiegészítést nyújtani a cserkészzet témájához. Továbbá szükségesnek láttam a cserkészzet kialakulását és történelmi vonatkozásait is részletesen kifejteni. A térképek, illetve a szakdolgozat szöveges részének elkészítéséhez igyekeztem a legjobb információkat felkeresni, melyek segíthetnek a téma megfelelő alapossággal való áttanulmányozásában, és további munka esetén is rendelkezésemre állhatnak.

A dolgozat eredeti célja szerint az elkészült lakosság-arányos munkák helyett eredetileg egy három részből álló térképsorozat készült volna el. Szerettem volna elkészíteni egy időbeli térképsorozatot, amely három időpontban mutatja be a magyarországi cserkészcsapatok számát és tevékenységük helyét úgy, hogy ahol a három időpont lehetőleg valós képet mutatva íveljen át az elmúlt száz év változásain. E sorozattal a cserkészkerületek szintjén ábrázoltam volna a mozgalom elterjedtségét. Ehhez a sorozathoz készítettem is egy cserkészkerületi szintű alaptérképet, de sajnos a második világháború utáni, a cserkészzet 1948-as beszüntetése előtti állapotokról szóló adatokat nem, vagy csak igen nehezen lehet szerezni.

Az elkészült térképek a Magyarországon és azon belül Budapesten működő cserkészcsapatok tevékenységi helye szerint mutatják be a cserkészzet elterjedtségét.

A térképek és a szakdolgozat elkészítése során rengeteg könyv, adat és információ került a kezembe, nem is említve a személyes kapcsolatokat. Úgy gondolom a cserkészzet témájának térképészeti feldolgozásában még rengeteg lehetőség van, a dzsemborik helyszínrajzainak összegyűjtésén és elemzésén elkezdve a mindenkori adatok tematikus megjelenítésén át a cserkészzet hazai és nemzetközi történetének térképi ábrázolásáig. Említésre méltó az a munka is, amit a cserkészek végeznek a térképészetért, a térképismeret és térképolvasás tudományának ápolásáért.

Ha nem is lehet minden említett témát egy dolgozatban feldolgozni, jó lehetőséget adnak mégis arra, hogy felkeltsék az érdeklődést és további kutatásra motiváljanak a szakdolgozat elkészítése után is.

6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondok Gercsák Gábornak, aki témavezetőmként segítette szakdolgozatom megírását. Továbbá köszönet illeti meg Tekse Balázst, aki a Magyar Cserkészszövetség részéről számos adatot bocsátott rendelkezésemre. Valamint köszönöm a 148. számú Nagyboldogasszony cserkészcsapat vezetőinek a csapatkönyvtárban őrzött szakirodalmat, személyes segítséget és támogatást. Segítségük nélkül munkám nem születhetett volna meg.

7. HIVATKOZÁSOK

Könyvek:

1. Robert Baden-Powell (2004): Scouting for Boys, Oxford University Press, Elleke Boehmer (szerk.)
2. Bakay Kornél (1989): Ragyogj cserkészliliom! Budapest
3. Bognár Gábor (1989): A magyarországi cserkészzet, Püski kiadó
4. Bóvíz László (2004): A magyar cserkészzet születése, Vajdasági Magyar Cserkészszövetség, Beodra
5. Dr. Klinghammer István – Dr. Papp-Váry Árpád (1991): Tematikus kartográfia, Tankönyvkiadó, Budapest
6. Gergely Ferenc (1989): A magyar cserkészzet története 1910-1948, Göncöl kiadó, Budapest
7. Ormay Józsefné (2006): Harmadik próba cserkész lányok részére, Magyar Cserkészszövetség, Budapest
8. Ormay Józsefné (2005): Második próba cserkész lányok részére, Magyar Cserkészszövetség, Budapest
9. Radványi Kálmán (1933): Jamboree Budapest-Gödöllő, IV. Világjamboree Táborparancsnokság, Budapest
10. Sík Sándor (1922): Magyar Cserkészvezetők Könyve, Budapest
11. Windhaber Alajos (1934): Jamboree különlegességek, Budapest

Kiadványok, folyóiratcikkek, könyvfejezetek:

12. Robert Baden-Powell (2001): Utolsó üzenet a cserkészvezetőknek, megjelent: Vezetők Lapja: XXXIV. évfolyam 1-2.szám, fordította: Koltai András
13. Ballenegger Zsuzsa, Koltai András, Turányi Zoltán (1999): A nemzetközi cserkészzet mérföldkövei, megjelent: Edöcsény András cst (szerk.): Segéd-tiszti vezetőképző táborok emlékeztetője (kézirat), Budapest
14. A Magyar Cserkészszövetség Alapszabálya (2013. január 12.)
15. A Magyar Cserkészszövetség Szervezeti és Működési Szabályzata (1942), Budapest
16. World Organization of the Scout Movement Fundamental Principles (1989. február), fordította: Ballenegger Zsuzsa cst.

Internetes források:

17. Magyar Cserkészszövetség honlapja: <http://cserkesz.hu>. Utolsó elérés: 2013. április 3.
18. Magyar Katolikus Lexikon honlapja: <http://lexikon.katolikus.hu/K/Khuen-H%C3%A9derv%C3%A1ry.html>. Utolsó elérés: 2013. május 6.
19. MCsSz Nemzeti Nagytáborának honlapja: <http://nnt2013.cserkesz.hu/>. Utolsó elérés: 2013. április 3.
20. Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség honlapja: <http://www.szmcs.sk/cimke/mi-cserkeszet>. Utolsó elérés: 2013. április 6.
21. World Organization of the Scout Movement honlapja
  - a. 21st World Scout Jamboree Report:
http://issuu.com/worldscouting/docs/21_wsj_report?mode=embed&layout=http%3A%2F%2Fskin.issuu.com%2Fv%2Fdarkicons%2Flayout.xml&showFlipBtn=true. Utolsó elérés: 2013. április 10.
  - b. 22st World Scout Jamboree:
http://www.scout.org/en/information_events/events/world_scout_events/jamboree/22nd_world_scout_jamboree. Utolsó elérés: 2013. április 13.

Ábrák forrásai:

1. ábra: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/5/5a/World_Organization_of_the_Scout_Movement_flag.svg
2. ábra: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/4th-world-jamboree-map.jpg>
3. ábra: <http://www.jamboree2007.it/?q=en/node/785>
4. ábra: http://www.worldscoutjamboree.se/wp-content/uploads/2011/07/map_normal.jpg

Mellékletek forrásai:

1. melléklet: <http://www.terport.hu/tematikus-terkepek/magyarorszag-jarasai-2013>
2. melléklet: <http://www.terport.hu/tematikus-terkepek/budapest-jarasai-terulet-52513-km2-nepesség-1-694-942-fo-jarasok-szama-23-db>

8. MELLÉKLETEK

- Magyarország járásai (2013) - TeIR
- Budapest - TeIR
- Magyarország cserkészei járásonként (2013)
- Budapest cserkészei kerületenként (2013)
- 10 000 lakosra jutó cserkészek száma Magyarország járásaira
- 10 000 lakosra jutó cserkészek száma Budapest kerületeire
- Eredetiségnyilatkozat

Budapest

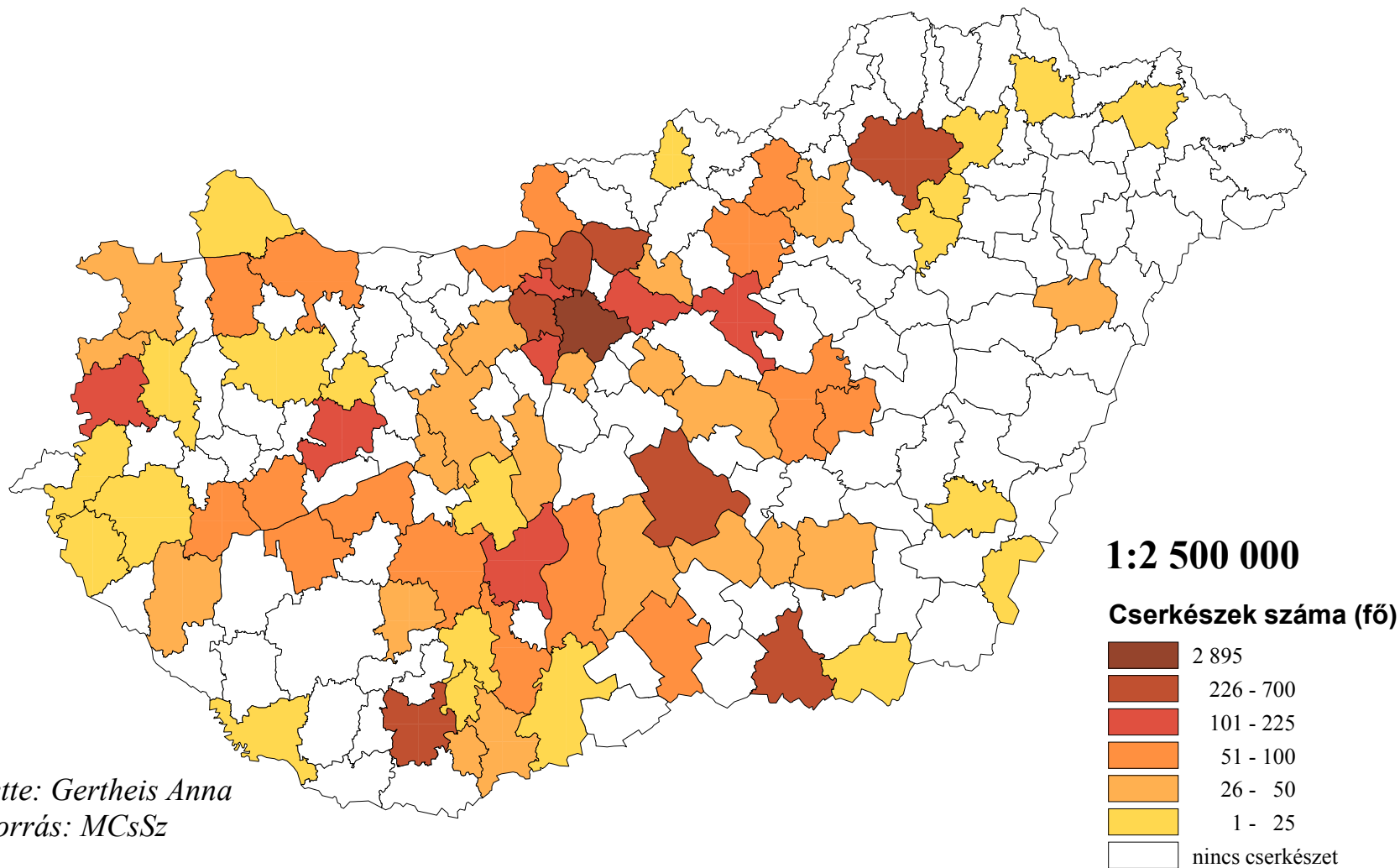
Terület: 525,13 km², Népesség: 1 694 942 fő

Járások száma: 23 db

Magyarország cserkészei járásonként (2013)

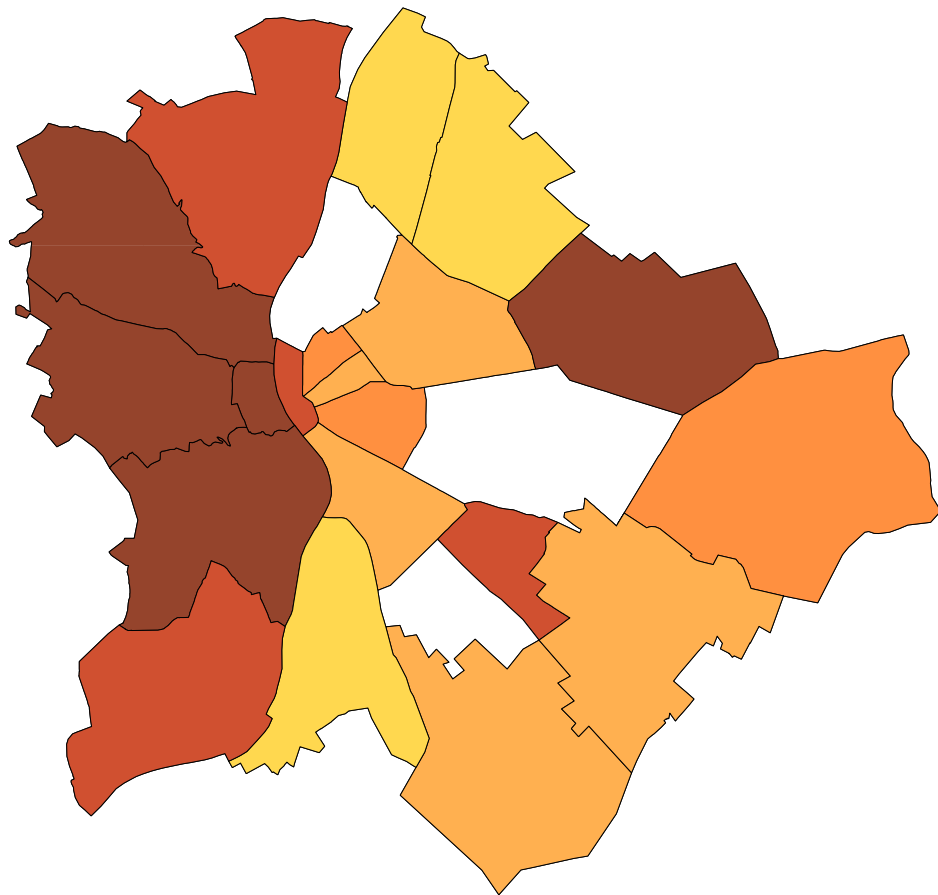
Budapest, 2013

Készítette: Gertheis Anna

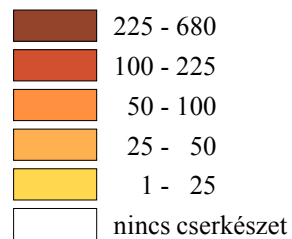
Forrás: MCsSz

Budapest cserkészei kerületenként (2013)

1:250 000

Cserkészek száma (fő)

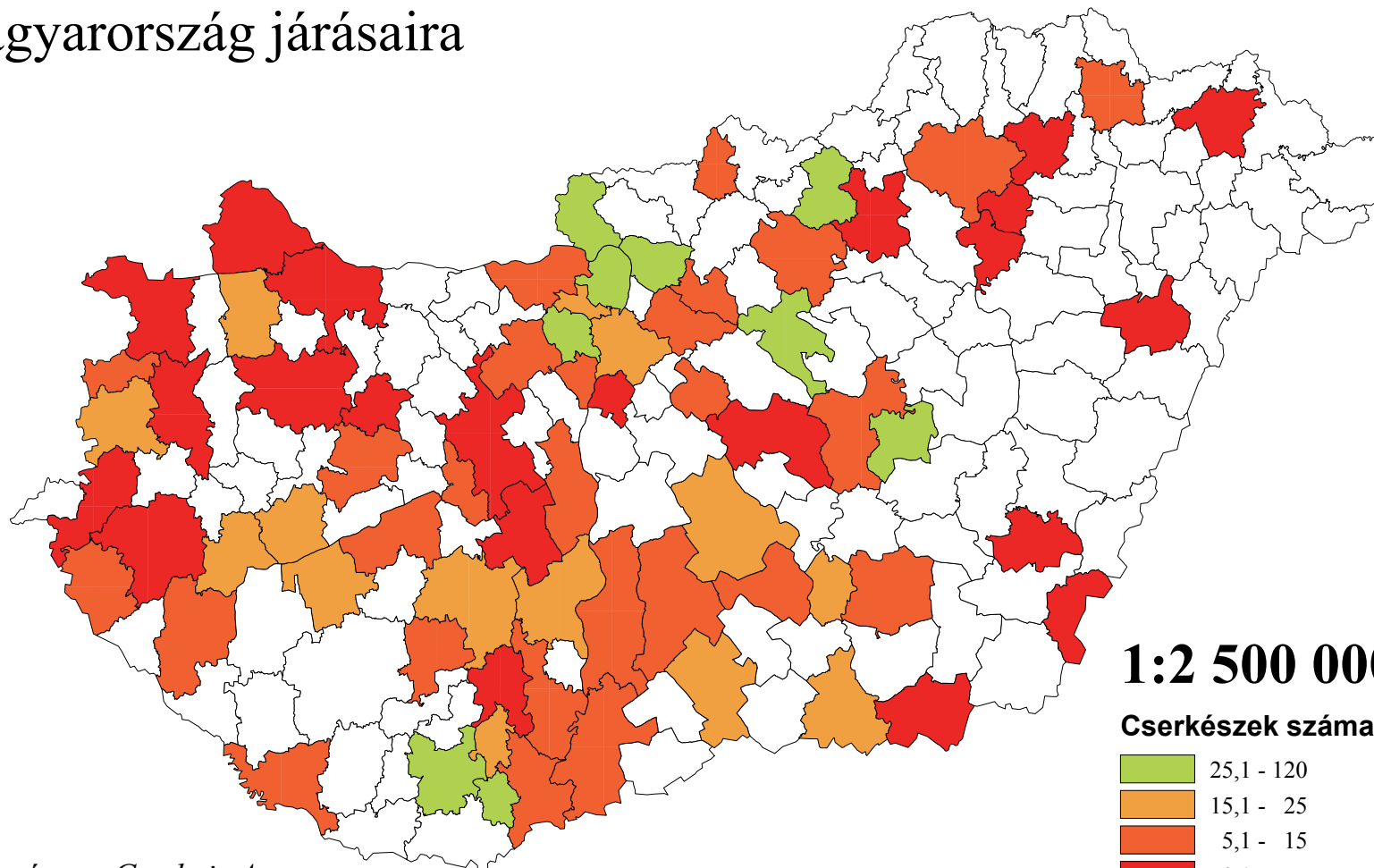

Budapest, 2013
Forrás: MCsSz
Készítette: Gertheis Anna

10 000 lakosra jutó cserkészek száma

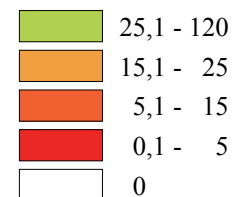
Budapest, 2013

Magyarország járásaira

1:2 500 000

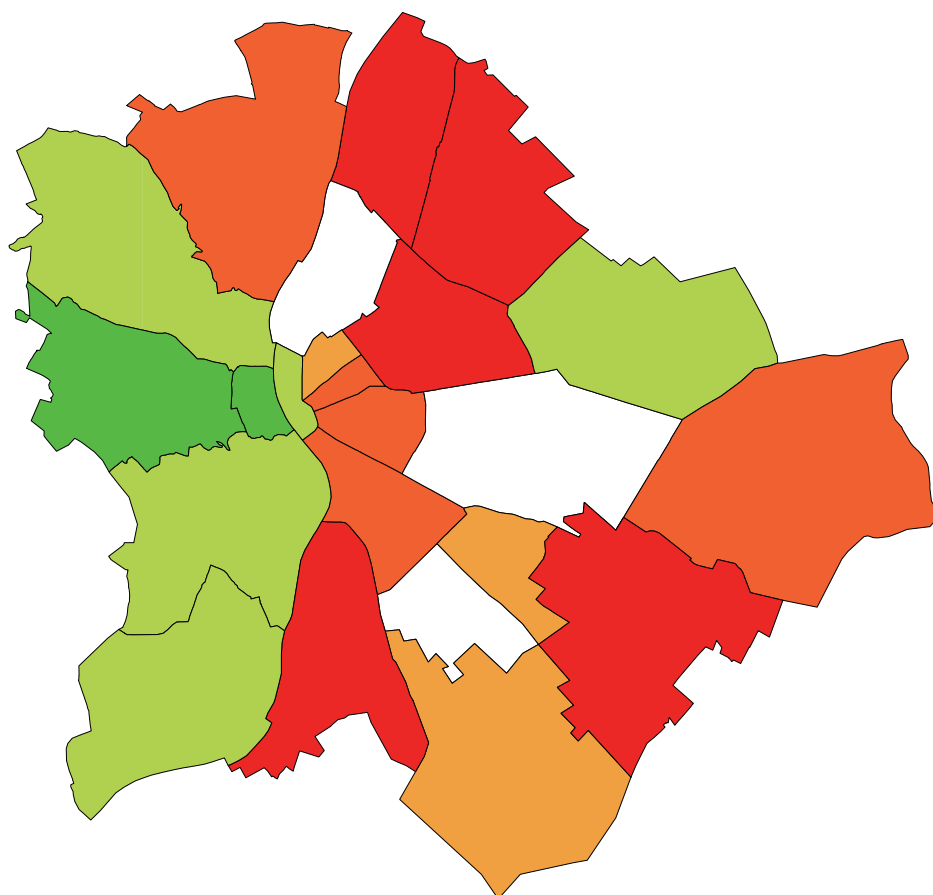
Cserkészek száma 10 000 főre

Készítette: Gertheis Anna

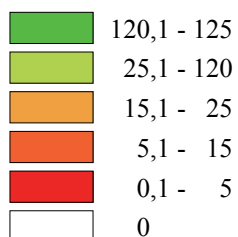
Forrás: MCsSz (2013), KSH (2011)

10000 lakosra jutó cserkészek száma Bupapest kerületeire

1:250 000

Cserkészek száma 10 000 főre

Budapest, 2013

Forrás: MCsSz (2013), KSH (2011)

Készítette: Gertheis Anna

Nyilatkozat

Alulírott, ... nyilatkozom, hogy jelen szakdolgozatom teljes egészében saját, önálló szellemi termékem. A szakdolgozatot sem részben, sem egészében semmilyen más felsőfokú oktatási vagy egyéb intézménybe nem nyújtottam be. A szakdolgozatomban felhasznált, szerzői joggal védett anyagokra vonatkozó engedély a mellékletben megtalálható.

A témavezető által benyújtásra elfogadott szakdolgozat PDF formátumban való elektronikus publikálásához a tanszéki honlapon

HOZZÁJÁRULOK

NEM JÁRULOK HOZZÁ

Budapest, 2012. május 15.

.....
a hallgató aláírása